

KERKBEHEER

De visualisering van de actie
Kerkbalans 2011

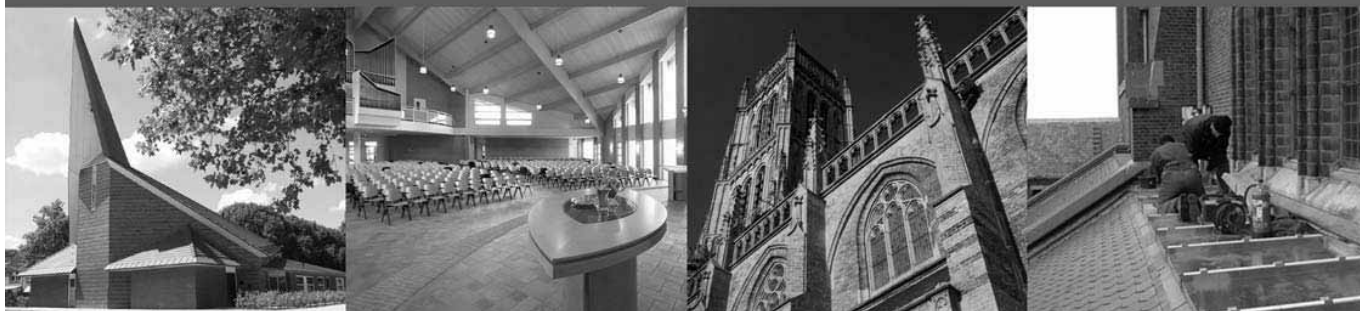
VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

In deze uitgave o.a.:

- Aandacht voor de op 11 december 2010 gehouden jubileumbijeenkomst ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer
- Druk bezochte regiobijeenkomsten van de afdeling Groningen waarbij gesproken is over het veranderen van de kerkelijke structuren
- Actualiteiten vanuit de hoofdbestuursvergadering van 27 november 2010
- Inleiding van dr. A.J. Plaisier "Kerk en Geld", gehouden op de jubileumbijeenkomst van SKG.
- Tweede deel van het verslag van de in mei 2010 gehouden voorlichtingsbijeenkomsten VKB voor beheerders van kerkelijke begraafplaatsen.

van hoogeverst architecten

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Consultancy
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

Van Hoogeverst Architecten maakt plannen voor restauratie, nieuwbouw, onderhoud, herinrichting en herbestemming van kerkgebouwen. Uitgaande van duurzame oplossingen wordt het bouwproces door ons bureau begeleid van ontwerp tot en met oplevering van het werk.

Van Hoogeverst Architecten BV
Westsingel 9 / 3811 BA Amersfoort
T 033 - 463 17 05 / E bureau@vanhoogeverst.nl

www.vanhoogeverst.nl / www.bouwenophistorie.nl

Bouwen tussen heden en verleden

Voorstraat 7 Postbus 3 4233 ZG Ameide Telefoon (0183) 60 66 00 Fax (0183) 60 26 67

Koninklijke Woudenberg is in het bezit van het certificaat Erkend Restauratie Bouwbedrijf

Efficiënt betalen? SKG!

PKN kerken kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winst oogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer. Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

Scipio Online

HAGRU
Creativity by Design

hét leden- en bijdrage-registratiesysteem voor de kerken.

Betrokkenheid
Samen werken aan de gemeente

Huiskringen
Om kijken naar elkaar

Uw instrument voor gemeente zijn, gemeentewerk en gemeenteopbouw.

www.scipio-online.nl

Hagru BV - Postbus 333 - 8600 AH - SNEEK -/- info@hagru.nl -/- 0515-431038

PRONK BOUWT MET MEERWAARDE

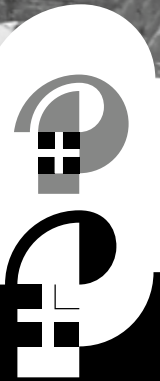
PRONK RESTAURATIE BV

monumentenonderhoud
instandhouding
restauratie

Vakgroep
Restauratie

Machinestraat 2, Postbus 20, 1749 ZG Warmenhuizen
Telefoon (0226) 39 1374, fax (0226) 39 2032

E-mail: info@pronkbouw.nl, website: www.pronkbouw.nl

Kreuzen Begraafplaatsbeheer

J.Boekhout, Postbus 195,
8330 AD Steenwijk
mobiel: 06-53444912
Fax (0521)382845
KvK Meppel 04059729
info@kreuzen-begraafplaatsbeheer.nl

Ons bedrijf voert diensten/werkzaamheden uit op zowel kerkelijke-, particuliere- als gemeentelijke begraafplaatsen:

- Het opgraven en ruimen van begraafplaatsen inclusief onverteerde stoffelijke resten en het desinfecteren,
- Opgraving van stoffelijke resten binnen de grafstertermijn,
- Opgraving in geval van eindbestemmingwijzigingen,
- Het overbrengen en herbegraven van stoffelijke resten na opgraving,
- Al onze medewerkers zijn VCA gecertificeerd.

Gaarne bieden wij u onze diensten aan en brengen, op uw verzoek, vrijblijvend een offerte uit.

www.kreuzen-begraafplaatsbeheer.nl

Verstegen accountants en adviseurs is een landelijk opererende organisatie voor meer dan 100 kerkelijke instellingen. Ons kantoor is deels voortgekomen uit de Nederlandse Hervormde Kerk en beschikt over specifieke deskundigheid op uw terrein.

cijfers zijn overal

U MOET ER BLIND
OP KUNNEN VERTROUWEN

*De specialist voor kerkelijke
instellingen verzorgt voor U*

*Controle of beoordeling
van de jaarrekening*

Financiële administratie

*Traktement- en
salarisadministraties*

*Advies inzake Juridische
en Fiscale vraagstukken*

Noordendijk 189
Postbus 574
3300 AN Dordrecht
T. (078) 648 15 55

info@verstegenaccountants.nl
www.verstegenaccountants.nl

VERSTEGEN

accountants en adviseurs

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

UNETO-VNI

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

▼
**WÜRDEMANN
KONINGEN
GROENENDAAL**
▲
ARCHITECTEN

Wilhelminapark 48
3581 NL Utrecht

info@wkgarchitecten.nl
www.waardemetenvastgoed.nl

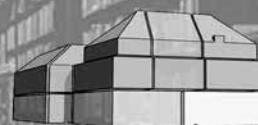
WAARDEMETEN VASTGOED

© WKG Architecten BV

bepaalt waarde en bruikbaarheid van gebouwen

Waardemeten Vastgoed heeft tot doel leegstand en verloedering te voorkomen. De kosten zijn relatief gering en er zijn geen risico's aan verbonden. Met de beschikbare informatie kan een goed beleid voor de toekomst van het vastgoed worden uitgezet.

Kijk op de website voor informatie of bel **030 251 7337**

SLOOFF - ORGELBOUW
www.sloofforgelbouw.nl

Luijtenstraat 17
2941 CE Lekkerkerk

Tel.: 0180-68 15 62
e-mail: info@sloofforgelbouw.nl

Nieuwbouw
Restauratie
Stemmen en
Onderhoud

Alles wat voor uw kerkgebouw/
renovatie nodig is:

- collectebussen, collectezakken + rekken
- liturgieborden
- doopvont
- avondmaalserviezen, linnen, tafels,
- kerkbanken, stoelen, kathedr, lezenaar, preekstoel, knielbanken.

MEUBELMAKERIJ

Louis Meijer

Correspondentie adres:

Gersteveld 36, 3902 ES Veenendaal
Showroom: Bobinestraat 1B, 3903 KE Veenendaal
Telefoon 0318-52 99 74, www.kerkinterieur.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl
<http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

AMSTELWIJCKWEG 44 3316 BB DORDRECHT TEL. 078-6 17 95 40

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Mijnsheerenland, voorzitter
Mr. J.G.H. Krajenbrink, Oegstgeest, vice-voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, secretaris
W.G. Roseboom, Nieuwegein, 2e secretaris-penningmeester
Ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, Leiden, penningmeester
mevr. E.J. Steensma-Dijk, Buitenpost, lid
M.G.R. Barendrecht, Maassluis, lid en
T. Dam, Ten Boer, lid

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en
drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 22,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 20,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 18,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 25,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW. ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets Grafiservices

Oplage

7.000 ex.
© januari 2011

INHOUDSOPGAVE

Kerkbalans 2011	7
Jubileumbijeenkomst 40 jaar SKG	9
Met Kerkbalans het jaar rond	11
Ingebruikneming Naber-orgel Wilp	11
Voorjaarsvergadering afdeling Groningen	11
Mevr. H.H. de Haan-Verduyn benoemd tot secretaris ICG	12
Kerkje Den Horn heropend	12
Overlegorgaan SBKG-en in Nijkerk bijeen	13
Orgel Dorpskerk Nieuw-Lekkerland weer in gebruik	15
Vernieuwde kerk in Colijnsplaat	15
Druk bezochte regiobijeenkomsten afdeling Groningen	16
Actualiteiten vanuit het hoofdbestuur	18
Fusie hervormde gemeenten Eethen en Drongelen	19
Kerk en Geld	20
Voorlichtingsbijeenkomsten VKB beheerders kerkelijke begraafplaatsen (2)	23
Enquête over het roerend cultureel erfgoed	25
Jaarthemadag VBMK in Amersfoort	26
Gerestaureerd orgel in Grijpskerk	28
Regiobijeenkomsten afdeling Zuid-Holland	29
De orgelbank	31
Voorlichtingsboekje "Ruimte"	31
Hoe laat gaat de gemeente de jaarrekeningcontrole uitvoeren? (slot)	32
VKB-congres op 9 april 2011	34
Orgel Wijnaldum weer als nieuw	34
Driekwart kerken heeft website	34
Draaginsignes bij jubilea	35
Criteria voor toekenning draaginsignes e.d.	36
Iedere gemeente een eigen e-mailadres	36
Grote kerk Epe gerestaureerd	36

Van de voorzitter

Mr. P.A. de Lange

“Kerkbalans. Daar geef je voor” is een krachtige uitspraak, zonder twijfel. Nu we bij de periode van Kerkbalans 2011 zijn aangeland — van 16 tot 30 januari 2011 — wordt het in ieder geval een beetje spannend. Bij de voorbereiding van de campagne is er nauwelijks gelegenheid om daar bij stil te staan, maar nu moet gaan blijken wat de geleverde inspanningen gaan opleveren.

Er staat bij veel gemeenten steeds meer op het spel. De inkomsten vanuit Kerkbalans zijn niet alleen veruit de belangrijkste inkomstenbron voor veel gemeenten, maar vertegenwoordigen vaak ook een steeds groter deel van de inkomsten. Belangrijke vergelijkingsmaatstaven zijn in eerste instantie de resultaten van voorgaande jaren en de toezeggingen in relatie tot de recent vastgestelde begroting 2011. Komt er voldoende dekking voor de gepresenteerde plannen, of moet er worden gekeken naar vervolgacties?

Een lichte spanning kan er ook zijn ten aanzien van de resultaten van mogelijke nieuwe onderdelen in de campagne. Zo kunnen de teksten een beoordeling gehad hebben ten aanzien van zaken als juiste toon en schrijfstijl en/of kunnen er nieuwe doelgroepen zijn aange-

Spannend: Geven ze ervoor?

schreven. Hoe vallen de nieuwe onderdelen? Dat kan betrekking hebben op verbreden en/of verdiepen vanuit Kerkbalans Nieuwe Stijl.

Uit de bestellingen die zijn binnengekomen bij ons bureau in Dordrecht blijkt dat veel gemeenten actief bezig zijn met de opmaak van het foldermateriaal. Grafieken en foto's moeten de folder verlevendigen en verduidelijken. Het belang van goede communicatie wordt in toenemende mate ingezien. Vliegen op de automatische piloot werkt niet in een krimpende gemeente.

Belangrijk is in deze fase ook de persoonlijke aandacht voor de Kerkbalanslopers; mensen die met hun looplijsten daadwerkelijk langs de deur gaan — in weer en wind. Mensen die fijne contacten hebben, maar soms ook moeten incasseren. Aan de deur kunnen vragen leven over landelijke ontwikkelingen, maar ook over lokale zaken. Wat geef je de lopers als boodschap mee?

Na het bekend worden van de (financiële) eerste uitkomsten kunnen de draaiboeken nog niet in de kast voor volgend jaar. Eerst is er de fase van de nazorg. De opmerkingen die de Kerkbalanslopers hebben verzameld op hun looplijsten of anderszins moeten worden doorgenomen. Zijn het opmerkingen over de actie of over het materiële beheer van de gemeente, of moeten pastorale opmerkingen worden doorspeeld binnen de kerkenraad?

Nadien dient er een bestuurlijke evaluatie plaats te vinden. Hoe zijn de ontwikkelingen? Hebben we nieuwe onderdelen toegepast in de campagne, en wat heeft dat opgeleverd? Gaan we verder met het introduceren van nieuwe onderdelen? Gaan we de boodschap voor specifieke doelgroepen verder verfijnen? Werkt de communicatie? Kunnen we op dat vlak nog verbeteringen aanbrengen? De resultaten van de bestuurlijke evaluatie zijn van belang voor de volgende campagne.

Kortom, op deze wijze blijft het hele jaar een beetje een Kerkbalansjaar, met pieken en dalen. Maar nu eerst even concentreren op de vraag: Geven ze ervoor?

KERKBALANS 2011
Daar geef je voor.

mijn hoop

mijn houvast

mijn inspiratie

Een kerk is van blijvende
waarde

Nieuw:
Streaming video/ kerkTV
Vraag ons naar de mogelijkheden!

TOE AAN EEN NIEUW GELUID IN DE KERK?

Een goede verstaanbaarheid in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen. Schaaap Sound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluidsinstallaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerkelefoon. Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.

Als het nauw luistert...

Schaap Sound

Professionele Mediatechniek

Ridderkerk: Kaartenmakerstraat 18, 2984 CB; 0180 - 41 46 00 Zwolle: Frankhuizerallee 248, 8043 XX; 038 - 466 98 22
www.schaapsound.nl info@schaapsound.nl

Adviesbureau Kerkfusies

Notarieel jurist met veel ervaring, adviseert en begeleidt plaatselijke kerken in het notariële traject van vereniging (fusie) tot en met de notariële akte.

Info: mr. M.J. van Vliet-de Vos,
T: 071-5210272, 0625 020 352,
E: info@advieskerkfusies.nl,
www.advieskerkfusies.nl

Advies over ruimte en liturgie
Inrichten van kerken

www.pimvandijkdesigns.nl telefoon 0575-52 88 03

DEN HOED
aannemers

Den Hoed Aannemers B.V.
Postbus 79
2860 AB Bergambacht
Telefoon : 0182 - 351 225
Email : aannemers@denhoed.nl
Website : www.denhoed.nl

Den Hoed Aannemers uit Bergambacht, ruim 70 jaar een begrip in de bouw. Gespecialiseerd in restauratie en onderhoud van uw kerkgebouw, bedrijfspand of woning.

De ambachtelijke bouwer

Kerk en geld: een spannende relatie

R.M. Belder

Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) vond op 11 december 2010 een jubileumbijeenkomst plaats in Golden Tulip Arnhem-Doorwerth te Doorwerth.

Kerk en geld

Mevr. Jacobine Geel, die als dagvoorzitter fungeerde, gaf in het kort een overzicht van het programma dat SKG aan de circa 325 aanwezigen aanbood.

De voorzitter van SKG, de heer drs. C. Hendriks, opende de bijeenkomst met gebed, waarna hij een terugblik op 40 jaar Stichting Kerkelijk Geldbeheer gaf. Vóór 1970 was er het Kerkelijk Grootboek van de Nederlandse Hervormde Kerk, beleggingen in obligaties, en de Centrale Kasgeldrekening waar kerkelijke gemeenten (kerkvoogdijen en diaconieën) voor de kortere termijn hen gelden konden beleggen. Na de oorlog, toen ook veel kerkelijke gemeenten oorlogsschade hadden doordat hun vaak monumentale kerkgebouw door oorlogshandelingen was verwoest, was er behoefte aan financiële middelen. Deze werden ingezet voor de financiering van deze wederopbouw van de vele kerkgebouwen die zwaar beschadigd waren. Veel kerkelijke gemeenten wier gebouwen geen oorlogsschade hadden opgelopen, gaven uit solidariteit aan die gemeenten die dit geld dringend nodig hadden. "Geld van de kerk, voor de kerk" was het motto en deze lijfspreuk hanteert nog steeds de SKG, die bij de kerkelijke gemeenten terecht als de kerkelijke bank wordt gezien.

Kerk en geld staan altijd in een gespannen relatie, zo merkte de heer Hendriks op, die in het maatschappelijk leven bij een bank werkzaam is en op zondag ook in

Drs. C. Hendriks.

kerkdiensten voorgaat. Maar zonder geld is er geen kerk. De kerkelijke gemeente die haar opdracht van de Heer dient uit te voeren, heeft daar mensen en gebouwen voor nodig. Mensen, in de persoon van de voorganger en het kerkgebouw, de plaats waar de Evangelieverkondiging plaats vindt. Onder andere daarvoor wordt er op zondag gecollecteerd, voor de eigen gemeente, maar ook voor de naaste die onze financiële hulp dringend nodig heeft.

In de Kerk gaat het om geestelijke zaken, om de toekomst van God en de mensen en niet over materiële zaken. In de bijbel staan verschillende teksten waaruit blijkt dat Jezus niet veel van geld en bezit moest hebben, maar er zijn ook verschillende teksten waaruit blijkt dat Jezus en zijn volgelingen wel geld bij zich hadden.

Kerkengeld: een geestelijke zaak

De heer Hendriks vroeg wat nu belangrijker is: de armenzorg of de zorg voor het kerkgebouw, diaconie of kerkrentmeesters? Hij verwijst naar het begrip "Tienden geven aan de armen". Tienden geven is voor ons uit het hart, uit liefde aan God en als dank en opdat Zijn werk kan

voortgaan. Want wie niet kan werken, zal wel geholpen worden. Er zal aandacht moeten zijn voor wezen en weduwen. In de bijbel wordt ook het Jubeljaar genoemd betreffende beheer en eigendom van het land. Het jubeljaar werd eens in de 50 jaar gevierd. Het doel van het Jubeljaar, dat in Leviticus 25 in combinatie met het Sabbatjaar wordt genoemd, is om al het land aan de rechtmatige eigenaar terug te geven.

Maar anno 2010 is dat ondenkbaar en in de praktijk heeft de SKG dat ook nooit toegepast. Kerk en geld vormen een spannende relatie, maar een feit is dat zonder geld er geen kerk is. Deze boodschap zou wat vaker vanaf de kansel moeten worden verkondigd, zo meende de heer Hendriks. Er moet meer worden uitgelegd waarvoor geld nodig is. Maak dat de gemeenteleden duidelijk door helder te communiceren met elkaar. Maak bespreekbaar dat "Geloven ook geld kost". Raak mensen daarmee niet alleen in het hart, maar ook in hun portemonnee. Door invoering van de tienden zouden veel financiële problemen in veel kerken opgelost zijn, aldus de heer Hendriks die zich heel goed realiseert dat dit moeilijk is uit te leggen bij gemeenteleden die van een uitkering moeten rondkomen.

Wanneer de resultaten van de geleverde inspanning bekend zijn, geef die dan ook helder door en geef aan wat dankzij de inspanning die geleverd is, zoal gedaan kan worden. Maar toon ook aan wat, wanneer de resultaten bij de verwachtingen zijn achter gebleven, ook niet kan worden gerealiseerd. Deze nazorg van de kerkrentmeesters is van groot belang.

Veilig beleggen

De SKG speelt al 40 jaar een belangrijke rol bij het geld van en voor de ►

kerk. Kerkrentmeesters en diakenen weten dat wanneer zij hun geld bij SKG beleggen, dit een veilige belegging betreft. SKG kreeg enkele jaren geleden vragen waarom zij niet in aandelen belegt, want dat zou een veel hoger rendement opleveren. Nu, na de kredietcrisis, wordt die vraag niet meer gesteld, want kerkengeld is niet bestemd om daarmee op de beurs te gaan speculeren. SKG voert een conservatief en solide beleid, hetgeen een veilig beleid betekent. SKG is bij veel zaken betrokken waarin zij een proactieve en stimulerende rol vervult. Er is een goede samenwerking met het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland en vanuit haar motto "Geld van de kerk, voor de kerk" hoopt SKG haar werk voor de Kerk en haar gemeenten in de toekomst voort te zetten, zo besloot de heer Hendriks zijn openingswoord.

Hierna hield dr. A.J. Plaisier, scriba van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland, een inleiding waarin hij nadrukkelijk stelde dat geven moet plaatsvinden binnen de context van de viering. Zijn inleiding is op pagina 20 t/m 23 in extenso weergegeven.

Jubileumgift

Voor de lunch die de aanwezigen kregen aangeboden, deelde de heer T.H. Copier, directeur van Stichting Kerkelijk Geldbeheer, mee dat SKG besloten heeft totaal € 40.000 als jubileumgift te verstrekken aan een elftal instellingen die vanuit hun christelijke levensvisie een diaconaal doel trachten te realiseren. Het bestuur van SKG besloot deze elf stichtingen elk € 2.000 te geven, waarmee € 22.000 gemoeid is en er nog € 18.000 over is. Deze € 18.000, die de aanwezigen vandaag zelf onder deze elf stichtingen mogen verdelen, is onderverdeeld in een 1e plaats € 10.000, 2e plaats € 6.000 en 3e plaats met € 2.000.

De aanwezigen konden hun stem uitbrengen op een kaartje dat (met pen) bij de aanvang van de bijeenkomst was uitgereikt. De kaartjes werden door middel van collectezakken opgehaald. Aan het eind van de bijeenkomst maakte de heer Copier bekend dat de aanwezigen voor de 2e en 3e plaats vrijwel exact hetzelfde

Ook het hoofdbestuur van de VKB was goed vertegenwoordigd.

de aantal stemmen hadden uitgebracht. Met instemming van zijn bestuur kon hij nog eens € 4.000 aan de jubileumgift toevoegen, waardoor de 2e en 3e plaats ieder met € 6.000 werden gehonoreerd. Naast de € 2.000 die reeds door het bestuur van SKG aan elf instellingen was toegekend, konden de volgende drie instellingen nog een extra gift tegemoet zien:

- De Hoop te Dordrecht € 10.000
- Duiventil te Voorthuizen € 6.000 en
- Rudolfstichting te Barneveld ook € 6.000.

Nieuwe huisstijl en logo

Na de lunch vond de presentatie

T. Copier.

plaats van het nieuwe logo van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer. Het beeldt de kernwaarden uit van SKG als financiële dienstverlener waarbij de Kerk de bindende factor is met

de mensen. De symbooltjes bovenaan zijn handen van mensen: de één reikt de hand uit en de ander neemt de hand aan. Ook de kleuren hebben een bijbelse waarde: het rood staat voor de verzoening en het zilvergrijs staat voor het geld en de veelzijdigheid. In diaprojectie is de kerktoeren herkenbaar. SKG symboliseert hiermee dat zij gereed is voor de toekomst door hulp aan plaatselijke gemeenten te bieden.

Visie op het bankenlandschap

Daarna volgde er een inleiding van de heer drs. F.G.H. Deckers, voorzitter van het bestuur van Van Lanschot Bankiers N.V. waarmee SKG zaken doet. Deze rumoerige tijden, die met een huizen crisis in de Verenigde Staten begonnen en als een wereldcrisis eindigde, heeft Van Lanschot goed kunnen doorstaan. Van Lanschot, die een onafhankelijke private bank is, heeft een aantal buitenlandse vestigingen (o.a. in België, Luxemburg, Zwitserland en de Nederlandse Antillen). Zij houdt vast aan haar missie (hoogwaardige financiële dienstverlening), haar visie (door de beste bank voor Nederland en België te zijn) en haar strategie (de keuze van private bankiers vergroten de commerciële slagkracht).

Nu wordt er sectorbreed hard gewerkt aan een herstel van vertrouwen door o.a. verbetering van het risicomanagement, verhoging van de kapitaalbasis en verbetering van het

Met Kerkbalans het jaar rond

Drs. F.G.H. Deckers.

toezicht. Maar de banken worden ook geconfronteerd met nieuwe regelgeving die hen van alle kanten wordt opgelegd. Dat heeft o.m. tot gevolg dat dit voor de hele sector leidt tot een neerwaartse druk op het rendement. In het afgelopen boekjaar heeft Van Lanschot 8 pct. van zijn kosten moeten besteden aan maatregelen die voortvloeien uit de WFT (Wet Financieel Toezicht). De heer Deckers concludeerde voor de komende tijd o.m. het volgende.

- Een lastige periode voor de banken.
- De klant centraal houden, wat bij Van Lanschot hoog in het vaandel staat; dat zal een moeilijk proces worden.
- Vergroting van kapitaaleisen.
- Meer regelgeving en toename van het toezicht.

Tenslotte memoreerde de heer Deckers de jarenlange relatie met SKG, die erg prettig is en gebaseerd is op professionaliteit en deskundigheid met een grote mate van betrokkenheid en gedrevenheid, zo besloot hij zijn visie op de toekomst van de banken.

Tenslotte werden onder leiding van mevr. Jacobine Geel aanwezigen in de gelegenheid gesteld om de heer Deckers vragen te stellen. De heer Copier bedankte de aanwezigen voor het bezoeken van deze jubileumbijeenkomst. Daarna werd de bijeenkomst besloten met het zingen van het lied "Dankt, dankt nu allen God, met blijde feestgezangen!"

Januari

Publicatie in kerkblad

Belangrijk is deze maand, waarin de actie Kerkbalans wordt gehouden, een bericht in het kerkblad op te nemen dat net voor of tijdens de actieperiode verschijnt, met de volgende inhoud:

De actie Kerkbalans is in onze gemeente van start gegaan. Diverse vrijwilligers gaan volgende week op pad om de enveloppe met inhoud af te geven bij onze gemeenteleden. Weer of geen weer, deze vrijwilligers werken hun wijk af, want over enkele dagen komen zij weer bij u langs om het antwoord op te halen. Dus ook bij u komen ze aan de deur. Op de antwoordstrook dient u aan te geven welk bedrag u voor dit jaar aan onze gemeente wilt geven en in hoeveel termijnen u deze bijdrage wenst te betalen.

Leg de enveloppe met de antwoordstrook waarop de toezegging is vermeld, dus klaar. Daarmee helpt u de Kerkbalanslopers, want wanneer uw antwoord op Kerkbalans gereed ligt, zijn zij ook weer vlot klaar en kunnen zij de enveloppen zo spoedig mogelijk aan de kerkrentmeesters afgeven.

Inzamelavond

Op een kleine uitzondering na,

hebben de Kerkbalanslopers meestal nog ongeveer een week nodig voordat zij alle enveloppen in hun wijk hebben opgehaald. Wanneer de actie, zoals dit jaar, van 16 tot 30 januari wordt gehouden, dan zijn de meeste toezeggingen zo rond 10 februari binnen.

Om het contact met de Kerkbalanslopers te hebben, is het belangrijk dat er een inzamelavond wordt gehouden, te organiseren door het college van kerkrentmeesters. De Kerkbalanslopers worden uitgenodigd om op die avond hun enveloppen en de opmerkingen op de looplijsten in te leveren. Ontvang hen op een aardige wijze en biedt hen koffie aan. Zorg dat op die avond ook een predikant en ouderling aanwezig is, zodat de Kerkbalanslopers hun opmerkingen op het gebied van b.v. pastorale zaken, direct kwijt kunnen.

Alle opmerkingen die op de looplijsten vermeld staan, worden geïnventariseerd. Aantekeningen van pastorale en/of diaconale aard kunnen direct ter afwerking aan de kerkenraad worden doorgegeven. Het is dan de taak van de kerkenraad er voor te zorgen dat aan deze opmerkingen op een of andere manier aandacht wordt besteed.

Ingebruikneming Naber-orgel Wilp

Op 27 november 2010 werd het gerestaureerde Naber-orgel in de Dorpskerk te Wilp weer in gebruik genomen. De volgende dag was het instrument voor het eerst tijdens de eredienst te horen. In 2002 zette de Stichting Monumentale Orgels het project 'Kom over de brug' in gang met de bedoeling het Naber-orgel uit de voormalige lutherse kerk van Deventer, dat al jaren lag opgeslagen onder in de Lebuïnustoren, te restaureren en in de Dorpskerk van Wilp te plaatsen.

Na acht jaar van subsidieverzoeken, particuliere giften en benefietconcerten is het zover dat het Naber-orgel uit 1849 in gebruik is genomen, aldus

een bericht in het blad "De Orgel-vriend" van december 2010.

Voorjaarsvergadering afdeling Groningen

Het bestuur van de afdeling Groningen van de VKB hoopt de

voorjaarsvergadering te houden op 31 maart 2011 in "De Kerkeboerderij" te Haren. De vergadering begint om 19.30 uur. Binnenkort kunnen de colleges van kerkrentmeesters de agenda voor deze voorjaarsbijeenkomst tegemoet zien.

Mevr. H.H. de Haan-Verduyn benoemd tot secretaris ICG

Mevr. H.H. de Haan-Verduyn is benoemd tot secretaris van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG). Mevr. De Haan, die reeds verschillende jaren deel uitmaakt van de ICG en de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG), heeft verschillende functies in de kerk vervuld. Behalve ouderling (voorzitter kerkenraad) van de Protestantse Gemeente St. Jan te Maastricht was zij scriba van het moderamen van de Gereformeerde Synode, assessor in het moderamen van de Protestantse Synode en Lid van de Raad van Kerken in Nederland. In Zuid-Limburg was zij actief om Kerkbalans Nieuwe Stijl ("Verbreden en verdiepen") onder de aandacht van de kerkenraden en colleges van kerkrentmeesters en parochiebesturen te brengen.

Verder maakte mw. De Haan o.m. deel uit van de Taakgroep Classicaal Beleid van de Commissie Veerman, die in 2008 rapporteerde over de problematiek in de kleine gemeenten. Op dit moment is zij preses van de protestantse classis Limburg, lid van de oecumenische Euregionale werkgroep, secretaris van de Raad van Kerken Maastricht, bestuurslid van de oecumenische Stichting Dienst aan Kerk en Samenleving en voorzitter van de begeleidingscommissie van het buurtpastoraat 't Vrouweveld te Maastricht.

De functie van secretaris in de ICG was sinds maart 2010 vacant. Na het vertrek van de heer D.G. Bijl als voorzitter van de ICG, werd de heer drs. E. Duijsens, die secretaris van de ICG was, tot voorzitter van de ICG benoemd. Door de benoeming van mevr. De Haan tot secretaris van de ICG wordt de sinds vele jaren bestaande goede samenwerking tussen katholieken en protestanten op het gebied van de plaatselijke geldwerving gecontinueerd.

Kerkje Den Horn heropend

Wethouder J. Oomkes van de gemeente Zuidhorn en de heer J. Hoogakker van het college van kerkrentmeesters van de hervormde gemeente Hoogkerk/Oostwold hebben op vrijdag 26 november 2010 het kerkje van Den Horn heropend.

Het kerkje uit 1863, waarin al zo'n dertig jaar niet meer wordt gekerkt, verkeerde in bijzonder slechte staat. Een grondige hersteloperatie was nodig. Dat het kerkgebouw niet verloren is gegaan, is te danken aan de banken in de kerk: die zijn versierd met gietijzeren dennenappels.

Dat moet bewaard blijven, vindt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), die een bijdrage van bijna € 356.000 leverde voor het herstel. De restauratie van de torenspits, waarvan de gemeente Zuidhorn eigenaar is, kostte alleen al € 180.000. Nog eens zo'n € 350.000 was nodig voor de kerk, die eigendom is van de hervormde gemeente Hoogkerk/Oostwold.

Noordzijde 95'
tel. 0183-582600

info@lakerveld-noordeloos.nl

4225 PL Noordeloos
fax. 0183-581049

www.lakerveld-noordeloos.nl

De kracht in vellen offset.

 Roto Smeets

Roto Smeets GrafiServices

Een bedrijf dat vecht voor de successen van zijn klanten. Of het nu gaat om vellen offset, pre-media, nabewerking, pre-distributie of distributie... Superstrong, sharp, safe & fast.

T 030 - 282 28 22

T 040 - 250 50 00

www.rsgrafiservices.nl

GrafiServices

de Bonth van Hulten

Postbus 115 - 5250 AC Vlijmen - Telefoon 073 - 5119022

E-mail bv@volkerwessels.com - Website www.bonthvanhulten.nl

Bouw • Restauratie • Projectontwikkeling

**Kasteel
Zwijnsbergen**

Dé oplossing voor elke bouwopgave

Wie het eerst komt, het eerst maalt

R.M. Belder

Vanuit de provinciale afdelingen van de Vereniging van Kerkvoogdijen zijn er tot en met 1995 provinciale Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG-en) opgericht. Het doel van deze SBKG-en is de colleges van kerkrentmeesters in alle zaken terzijde te staan die het beheer en de exploitatie van de kerkelijke (monumentale) gebouwen betreffen. Op grond van deze doelstelling verrichten deze SBKG-en hun werkzaamheden, waarbij vermeld moet worden dat deze werkwijze per Stichting verschilt.

Tweemaal per jaar belegt het hoofdbestuur van de VKB, via de Commissie Gebouwen en Monumenten een bijeenkomst in de vorm van een platform, met het doel:

- informatie vanuit het hoofdbestuur van de VKB op het gebied van gebouwen en monumenten door te geven, maar ook
- te luisteren naar hetgeen er in het werkveld, de plaatselijke gemeenten, leeft.

Om dit onderlinge overleg goed gestalte te geven, is in 1995 het Platform Overlegorgaan SBKG-en, kortweg OVO, opgericht. Dit OVO staat sinds verschillende jaren onder leiding van de heer ir. D. Hoogendoorn, lid van het hoofdbestuur van de VKB.

Ontstaan van het BRIM

Tijdens de OVO-vergadering van 26 oktober 2010 kwamen veel zaken aan de orde, waaronder de wijzigingen in het BRIM (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) per 1 januari 2011. Ir. G.J. Luijendijk, coördinator instandhoudingsbeleid van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), was uitgenodigd een inleiding te houden over het BRIM zoals die nu geldt en de wijzigingen die per 1 januari 2011 van kracht worden.

De heer Luijendijk gaf een kort resumé over de ontstaansgeschiedenis van het BRIM. Hij releveerde de restauratieachterstand die in 1992 werdesignaleerd, op basis waarvan de toenmalige minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, mevrouw d'Ancona, in 1994 haar Strategisch Plan Monumentenzorg presenteerde, waaruit bleek dat 40 pct. van de rijksmonumenten in een slechte staat van onderhoud verkeerde. Om deze achterstand in te lopen zou f 4,1 miljard nodig zijn. Besloten werd de bestaande onderhouds- en restauratieregelingen, resp. BROM en BRRM, samen te voegen tot een instandhoudingsregeling. Dat is het BRIM geworden dat in 2006 van kracht is geworden.

Wijzigingen in het BRIM

Er werd een instroommodel vastgesteld met als resultaat dat de kerken het laatst zouden instromen. Deze operatie loopt nog. Omdat men al wat ervaring had opgedaan bij de instroom van andere categorieën monumenten, werd in 2008 besloten het bestaande BRIM te evalueren. Dat kan eigenlijk niet op de inhoud gebeuren, want daarmee was vrijwel geen ervaring opgedaan, maar alleen op efficiency. Dat leidde ertoe dat met ingang van 1 januari 2011 een aantal wijzigingen wordt ingevoerd. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- vermindering van administratieve lasten, ofwel: vereenvoudiging van de subsidieaanvraag;
- aanpassing van de maximum subsidiabele kosten; voor kerkgebouwen is dit gemaximeerd tot € 700.000;
- reducering tot drie categorieën, te weten: woonhuizen, kerkgebouwen (en kerktorens) en overigen; en
- indieningstermijn van 15 januari tot 1 september.

In de huidige regeling moet voor elk monument met een monumentennummer één aanvraag worden ingediend. De nieuwe regeling stelt dat per "zelfstandig onderdeel" een aanvraag moet worden ingediend. In dit verband wordt opgemerkt dat een kerktoren altijd als een zelfstandig onderdeel worden beschouwd. ***(Een aandachtspunt voor colleges van kerkrentmeesters: veel kerktorens zijn eigendom van de burgerlijke gemeente. De burgerlijke gemeenten krijgen een lager subsidiepercentage dan de kerkelijke gemeenten, die het hoogste percentage van 65 krijgen. In het kader van de komende bezuinigingen, zou een burgerlijke gemeente een 'gunstige aanbieding' kunnen doen om de kerktoren aan de kerkelijke gemeente over te doen. Advies: hierop nooit ingaan. Ingeval u hiervoor wordt benaderd, neem dan contact op met de VKB. – Red.)***

De heer Luijendijk wees er verder op dat, naast tijdige inzending van de instandhoudingsplannen, verder het systeem geldt: "Wie het eerst komt, het eerst maalt". Dat heeft te maken met de financiën die ook in het BRIM beperkt zijn. Van de voor 2010 ingediende circa 1.100 aanvragen, zijn er 674 (bijna 2/3!!) afgewezen. Maar wanneer men 'buiten de boot' gevallen is, is het zonder meer gewenst dat colleges van kerkrentmeesters voor de volgende periode een nieuwe aanvraag indienen.

Vragen

Na de inleiding van de heer Luijendijk werden er uiteenlopende vragen gesteld. Het is reëel te stellen dat het grote stuwmeer aan aanvragen, waarvan er dit jaar circa 2/3 is afgewezen, na verloop van enkele jaren sterk gereduceerd is. De gemeenten die niet instromen, kunnen tot die tijd gebruik maken van de bestaande

subsidiering volgens de onderhoudsregeling (BROM).

Juist met het oog op de verkiezingen van Provinciale Staten van voorjaar 2011, is het van belang nu reeds contact op te nemen met de politiek op provinciaal niveau. Maar, zo blijkt uit de gedachteswisseling, de verschillen per provincie zijn erg groot. Van de provincie Friesland, die deze zomer het Deltaplan Fryske Tsjerken (zie "Kerkbeheer" van oktober 2010) presenteerde, kan gesteld worden dat de betrokkenheid bij de problematiek van veel kerkelijke gemeenten in het kader van de exploitatie en onderhoud van kerkgebouwen, erg groot is.

De wijze van aanpak en het beleid dat men voor ogen heeft, getuigt daarvan. Maar bij de provincie Zuid-Holland, de grootste 'kerkprovincie' van de Protestantse Kerk in Nederland, ligt dat duidelijk anders. Ondanks herhaalde gesprekken die door het bestuur van de SBKG Zuid-Holland met de verschillende partijen in Provinciale Staten zijn gevoerd, weten Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland van geen wijken. De kerken komen als laatste aan de beurt en nu hebben de Zuidhollandse molens prioriteit.

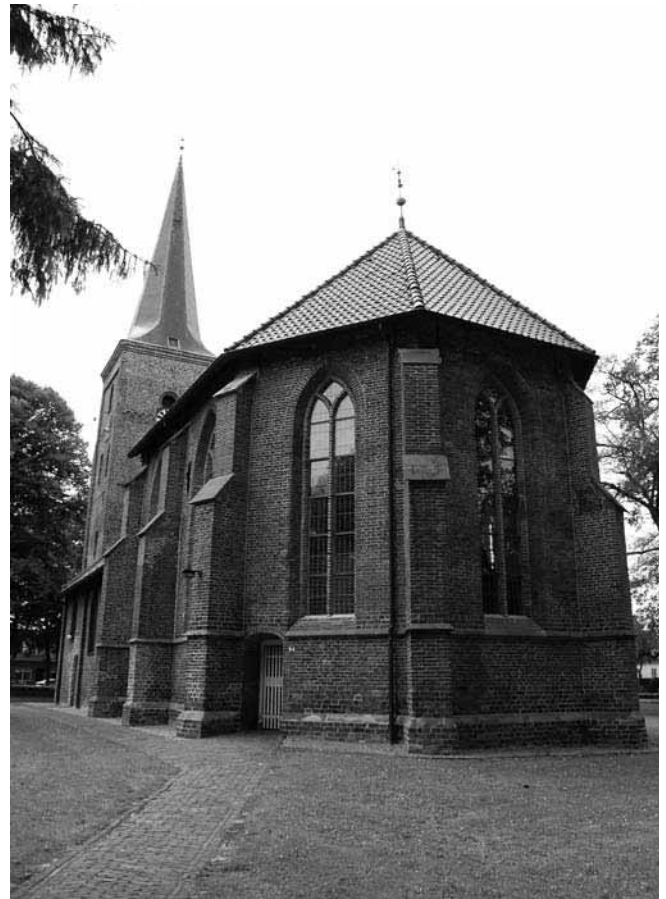
Ideaal zou zijn om vanuit iedere regio prioriteiten te stellen, waardoor het voor de RCE wellicht gemakkelijker is een keuze te maken dan 'het lot' te moeten werpen, zoals nu gebeurt. Theoretisch is de kans aanwezig dat een kerkelijke gemeente, ook al is zij op tijd met het inzenden van het instandhoudingsplan, elk jaar wordt "uitgeloot". Maar een dergelijke regionale aanpak is nu niet aan de orde.

Tenslotte werd nog de aandacht gevestigd op de periode van inzending: 15 januari tot 1 september, maar nu (eind oktober 2010) reeds zouden instandhoudingsplannen gereed moeten zijn, zodat er aan gewerkt kan worden dat op **15 januari 2011** de aanvraag bij de RCE kan zijn.

Veel lof en sympathie voor aanpak Friesland

Vervolgens werd stil gestaan bij de stukken van de Provincie Friesland inzake het Deltaplan Fryske Tsjerken. Zonder daarbij een andere provincie te kort te doen, werd vastgesteld dat de wijze waarop men in Friesland met de problematiek van afstoting – herbestemming/ hergebruik van kerkgebouwen omgaat, veel sympathie ondervindt. In het te vormen deltaplatform is er een zeer nauwe samenwerking tot stand gekomen tussen diverse belanghebbende organisaties en instanties, waaronder de afdeling Friesland van de VKB en de SBKG van Friesland. Dit platformmodel brengt nieuwe samenhang, afstemming en overleg tussen de samenwerkende partijen tot stand.

De voorzitter van het OVO, de heer ir. D. Hoogendoorn, wees er op dat in andere provincies ook bepaalde ontwikkelingen op dit gebied aan de gang zijn. De bestuurders van SBKG-en, die in hun provincie nog geen merkbare aanpak op dit terrein hebben ontdekt, vraagt hij nadrukkelijk activiteiten te ondernemen in de geest zoals dat in Friesland is gebeurd. Daar heeft men de zaak helder en volledig geïnventariseerd en het is daarom van belang dit Friese voorbeeld in de eigen regio te volgen.

Kerkgebouw hervormde gemeente Zuidlaren.

Afstoting/herbestemming/hergebruik van kerkgebouwen

Verder besprak het platform OVO een notitie van het hoofdbestuur van de VKB over afstoting en herbestemming/hergebruik van kerkgebouwen. In het kader van herbestemming van kerkgebouwen, waarmee, naar men verwacht, verschillende gemeenten de komende jaren geconfronteerd worden, is het in beginsel een zaak van de eigen gemeente. Maar, aldus het hoofdbestuur van de VKB, plaatselijke gemeenten maken deel uit van de Protestantse Kerk in Nederland. Dat betekent bij dergelijke moeilijke keuzes dat zij de hulp van de Kerk moeten inroepen om o.m. na te gaan in hoeverre de kerkelijke ontwikkeling van ledentallen en kerkelijke betrokkenheid van omliggende gemeenten de komende tien jaar is. Dus dat betekent begeleiding vanuit de Protestantse Kerk in Nederland, waarbij de VKB graag bereid is een stuwende rol te vervullen.

Wanneer de keuze van binnenuit, dus vanuit de kerk, gemaakt is, is het aan te bevelen dat contact wordt gezocht met de burgerlijke gemeente om te weten hoe het zit met bestemmingsplannen e.d. Eerst wanneer daarover helderheid bestaat, kan aan een concrete invulling van herbestemming/hergebruik gedacht worden.

Vervolgens ontstaat hierover een discussie waarbij de SBKG-en graag bereid zijn om in hun regio een onderzoek in te stellen bij de gemeenten die dit proces reeds doorlopen hebben, zodat een model van Plan van aanpak gemaakt kan worden waarmee kerkelijke gemeenten, wanneer zij met dat probleem te maken krijgen, hun voordeel kunnen doen.

De voorzitter deelde mee dat de Commissie gebouwen en monumenten in de komende weken aan het werk gaat om hiervoor een Plan van aanpak te maken, dat zij binnenkort aan o.m. de SBKG-en zal voorleggen.

De eerstvolgende vergadering van het OVO is op 8 maart 2011.

Contactadressen SBKG-en

Voor colleges van kerkrentmeesters die in hun regio over bovenstaande zaken of andere onderwerpen die het beheer en de exploitatie van gebouwen en monumenten betreffen, nadere informatie wensen, kunnen contact opnemen met:

Friesland: Correspondentieadres: postbus 137, 8900 AC Leeuwarden, tel. 058 - 2123592, fax.nr. 058 – 2129856, e-mail: j.jongsma@sbkgf.nl

Groningen-Drenthe: Correspondentieadres: De Korenbloem 4, 7921 BR Zuidwolde, tel. 0528 - 374150. e-mail: g.klaren@hetnet.nl. Bezoekadres: Prins Hendrikplein 10, Veendam, e-mail: info@sbkgd.nl website: www.sbkgd.nl

Overijssel-Flevoland: Correspondentieadres: Van Dedemlaan 33, 8061 CJ Hasselt, tel. 038 – 4771792, e-mail: Woutvanderkolk@planet.nl

Gelderland: Correspondentieadres: Meidijk 2, 5305 VJ

Zuilichem, tel. 0418 - 672556, fax. 0418 – 670280, e-mail: peter.vanden.bogerd@hetnet.nl

Het bouw bureau van de Stichtingen van Overijssel-Flevoland en Gelderland is gevestigd te Vaassen. Adres: Vossenhoek 16, 8172 AB Vaassen, tel. 0578 – 570157, ing. H. Bron, e-mail: sbkg.ofg@chello.nl; website : www.sbkg.nl.

Utrecht: Correspondentieadres: Kerkeland 63, 3947 MV Langbroek, tel. 0343 – 56 16 52, mobiel : 06 – 53 18 92 54, e-mail: sbkgu@kpnmail.nl

Noord-Holland: Correspondentieadres: Heijermanslaan 15, 1422 GT Uithoorn, e-mail: hpdoornbos@planet.nl, tel. 0297 – 540160

Zuid-Holland: Correspondentieadres: Sportlaan 6, 3299 XG Maasdam, tel. 078 – 673 22 76, e-mail: info@sbkgzh.nl, website: www.sbkgzh.nl

Zeeland: Correspondentieadres: Duinenburg 11, 4357 EC Domburg of Marga Klompélaan 10, 4385 JC Vlissingen, e-mail: hw.hietkamp@kpnplanet.nl en info@sbkgz.nl ; website: www.sbkgz.nl

Noord-Brabant en Limburg: Correspondentieadres: postbus 25, 4844 ZG Terheijden, tel. 076 - 5931702, 06 – 51704207, e-mail: j.buys@casema.nl

Orgel Dorpskerk Nieuw-Lekkerland weer in gebruik

Op zaterdag 13 november 2010 werd het Kam-orgel in de hervormde kerk te Nieuw-Lekkerland weer in gebruik genomen met een bespeling door adviseur Aart Bergwerff. Het instrument, in 1853 gebouwd door Willem Hendrik Kam, werd in september 2009 gedemonteerd door de Pels & Van Leeuwen orgelbouw. Vrijwel alle ingrepen die in de geschiedenis van het orgel hebben plaats gevonden, zijn ongedaan gemaakt. De belangrijkste wijziging die ongedaan gemaakt is, betreft het terugplaatsen van de Bourdon 16' van het pedaal naar het hoofdwerk. Het orgel heeft nu weer een aangehangen pedaal, zoals bij de oplevering in 1853 het geval was. Aangezien een aantal pijpen van de Bourdon 16' sinds de ingreep van 1965 was verdwenen, moesten deze door de orgelmaker worden bijgemaakt.

Daarnaast is de winddruk van het orgel, die in 1965 is verlaagd, weer teruggebracht op het oorspronkelijke niveau. Het resultaat is een

fraaiere en authentieke klank die gevoed wordt door een minder starre windvoorziening. In overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is naar historisch voorbeeld een nieuwe tremulant gemaakt. Daarnaast is de orgelkas opnieuw geschilderd en zijn de frontpijpen van nieuw bladgoud voorzien. Er zijn plannen om binnen afzienbare tijd het orgel uit te breiden met een vrij pedaal met drie stemmen, waardoor het instrument meer draagkracht krijgt. Dit is noodzakelijk omdat het kerkgebouw in de loop der tijd is uitgebreid en het aantal zitplaatsen is toegenomen.

Vernieuwde kerk in Colijnsplaat

Op 20 november 2010 heeft de burgemeester van Noord-Beveland de vernieuwde dorpskerk van Colijnsplaat geopend. De kerk is geschikt gemaakt voor zowel de erediensten van de protestantse gemeente als voor concerten en andere bijeenkomsten. Niet alleen is de akoestiek verbeterd, ook zijn de banken door stoelen vervangen en kwam er een nieuwe tegelvloer.

Achter de uit 1599 daterende kerk is een ontmoetingsruimte gebouwd die een directe verbinding met de kerk heeft. Deze ruimte staat ook in verbinding met een nieuw mortuarium. De pastorie gaat dienst doen als Polder-, Dijk- en Volksmuseum Colin's Plaet, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 30 november 2010.

GEVRAAGD

Welke kerkelijke gemeente heeft bijv. door sluiting van een kerkgebouw voor de PKN kerk te SCHIER-MONNIKOOG zo'n 200 houten stoelen van goede kwaliteit in de verkoop?

Contact op te nemen met dhr. J. Visser, vz., tel. 0519-53 17 89.

Kerkelijke structuren moeten veranderen

R.M. Belder

Het bestuur van de afdeling Groningen hield in één week drie regiobijeenkomsten waarbij de toekomst van de kerkelijke gemeenten in Groningen centraal stond. Deze bijeenkomsten vonden plaats op 8, 9 en 11 november 2010 in resp. Doezum, Scheemda en Thesinge. Het thema "De PKN-gemeenten in de provincie Groningen over tien jaar. Een toekomstvisie" werd gezamenlijk behandeld door mevr. dr. H.A.H. Maat en dr. A.C. Meesters, resp. predikanten van de protestantse gemeente Warffum (i.w.) en Scheemda. Onderstaand verslag gaat over de bijeenkomst in Doezum, waar 42 kerkrentmeesters aanwezig waren. In totaal werden deze voorlichtingsbijeenkomsten door 160 personen bezocht.

Beheerszaken

In zijn openingswoord, na bijbellezing en gebed, wees de voorzitter van de afdeling, de heer H. Greven, op de ontwikkelingen van het BRIM (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) in de provincie Groningen. Van de ingediende plannen van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Groningen-Drenthe, waarvan de heer Greven eveneens voorzitter is, zijn er 20 gehonoreerd, waarmee een bedrag van € 3,5 miljoen gemoeid is. Acht plannen zijn afgewezen doordat er geen budget meer is.

Deze plannen worden met 20 andere plannen op 15 januari 2011 ingediend. Wanneer plannen worden afgewezen doordat er geen geld meer is, worden deze automatisch een volgend jaar weer ingediend. De heer Greven adviseerde colleges van kerkrentmeesters zoveel mogelijk verder te gaan met de 10-jarige onderhoudsplannen. Daarmee wordt bereikt dat alle kerken geleidelijk aan het BRIM kunnen instromen.

De secretaris van de afdeling, de heer T. Dam, wees de aanwezigen op het aanvragen van een inlogcode om de website van de VKB te kunnen bezoeken en informeerde of er in het kader van afstoting van kerkgebouwen in deze regio van de provincie Groningen ervaringen zijn opgedaan. In twee gemeenten (Zoutkamp en Hoogkerk) bleek dat het geval te zijn. De informatie daarover zal aan het afdelingssecretariaat worden gezonden.

De kleine gemeente

Hierna kreeg ds. Meesters het woord. Hij wees op de problematiek van kleine gemeenten in Groningen. Er is sprake van teruggang van de kerkgang, de geldmiddelen worden minder, men kan geen fulltime predikant meer betalen en het aantal vacatures in de kerkenraad neemt toe. Het feitelijke probleem is dat de gemeente te klein is geworden.

Hij toont een overzicht van 16 gemeenten die zich bevinden in de werkgemeenschap van predikanten (overlegorgaan van predikanten in de regio) van Oldambt. Van deze 16 gemeenten zijn er 14 gemeenten met minder dan 400 leden. Deze 16 gemeenten tellen 5.517 leden met 7,11 fte predikanten en 1,35 fte kerkelijk werker. De landelijke kerk geeft als norm aan dat bij een ledental van 1050 een fulltime predikant behoort te zijn. Vertaald naar de situatie in Oldambt betekent dit met ongeveer 5 predikanten mag worden volstaan. Maar beantwoordt dit nu aan hetgeen men van de kerk mag verwachten?

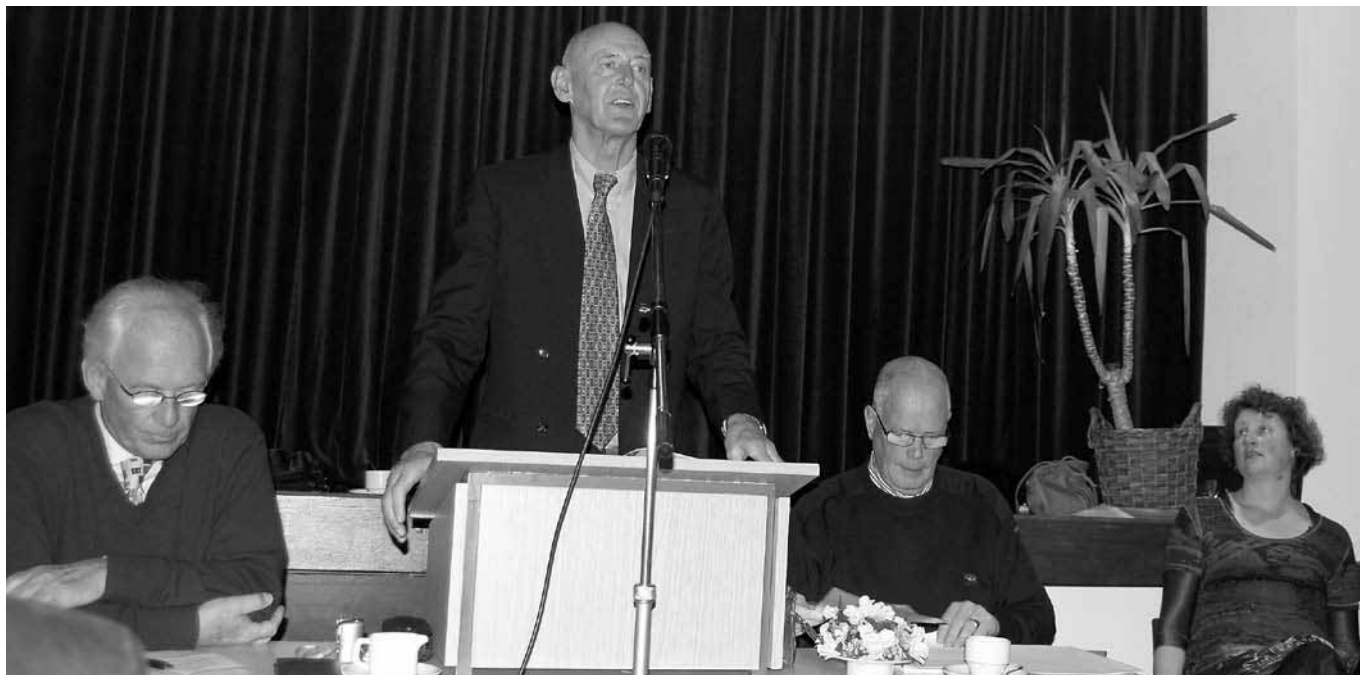
Wat is de kerk?

Hierna ging zijn collega, mevr. ds. Maat in op hetgeen men van de kerk mag verwachten. In het instituut kerk zien we voor ons: de organisatie, het gebouw, de predikant en de kerkenraad. Wanneer we spreken over de kerk van de toekomst dan hebben we deze beelden voor ogen. Maar de kerk is ook de gemeente van Jezus Christus, waarin allerlei modaliteiten participeren. Het instituut kerk, dat er voor de mensen is, is ingericht op basis van de situatie dat de kerk veel groter van omvang was. Mensen participeerden toen anders in het kerkelijk leven dan nu het geval is. De betrokkenheid is anders dan men vanuit de historie gezien gewend was. Langdurige verbintenissen als een jarenlang lidmaatschap van een kerkenraad, worden niet meer aangegaan. Mensen zijn nog te motiveren om incidenteel en voor beperkte duur vrijwilligerswerk te doen. Maar ons instituut kerk is daarop slecht ingesteld, zo meende ds. Maat.

Want, zo vervolgde ze, waar is de kerk in feite voor? Het is de plaats voor de verkondiging van het Evangelie, want de kerk is op de wereld geplaatst om het Evangelie te verkondigen. Het instituut kerk moet hieraan dienstbaar zijn. Het kerkgebouw hoe mooi ook, is slechts een middel om dat doel, de evangelieverkondiging, te bereiken. De vraag is dan ook hoe de kerk hiermee om wil gaan, namelijk zodanig dat daarin de verkondiging van het Woord van God het beste gestalte wordt gegeven. Daar is een bepaald kerkmodel voor nodig en dat moet daarvoor ingericht worden. Maar wat betekent dat nu voor de praktijk?

Gevolgen voor de huidige praktijk

Op deze vraag ging ds. Meesters in. Veel van de huidige problemen waar de kerk voor staat zijn terug te voeren op de toenemende ontkerkelijking, demografische ontwikkelingen en de huidige kerkelijke structuur. De kerk heeft geen invloed op de demografische ontwikkelingen, zoals vergrijzing en ontvolking, maar kan daarop wel anticiperen. Dat kan door beslissingen met verstrekende consequenties vanaf nu af te stemmen op toekomst.

De afdelingsvoorzitter, de heer H. Greven, spreekt de aanwezigen toe.

stig beleid waar vandaag mee begonnen wordt. De kerk heeft een beperkte invloed op de ontkerkelijking. De vraag is hoe we mensen, dus leden en buitenkerkelijken, met het Evangelie bereiken. Ds. Meesters noemde een citaat van een hoogleraar economische demografie die stelt dat krimpdorpen niet te revitaliseren zijn, maar dat bevolkingskrimp om een nieuwe aanpak vraagt. Dat betekent: herstructurering.

Ook in de kerk moet er het nodige veranderen, want anders is het niet vol te houden. Als uitgangspunten hiervoor noemt hij:

1. Kerkelijke presentatie in elk dorp zolang dat mogelijk en wenselijk is, want de basis voor ons kerk-zijn is de lokale situatie;
2. Het belang van een fulltime predikant voor het voortbestaan van de kerk. Met een fulltime predikant, die meer dan één gemeente dient, kan er effectiever gewerkt worden dan met een parttime predikant die beperkt inzetbaar is. Bovendien is het in deze regio lastig om als parttime predikant elders een parttime functie te vervullen.

De predikant moet tijd overhouden voor nieuwe initiatieven en gemeenteopbouw. Nu moet hij teveel tijd aan allerlei secundaire zaken als vergaderingen e.d. besteden. Verder moeten we kijken naar de ontwikkelingen in de dorpen, waar we constateren dat er niet in elk dorp meer een school of een bank is. Dat betekent dat we gemeenten moeten clusteren, zoals de overheid dat ook doet met andere zaken, aldus ds. Meesters.

Voorbeelden van bestaande samenwerking

Hierna noemde ds. Maat enkele voorbeelden van bestaande samenwerking uit de classis Winsum (Gr.). Vorming en toerusting zijn belangrijke zaken die niet meer per dorp moeten worden aangepakt, maar vanuit de classis. Zij toont een in brochure waarin helder alle zaken uiteen zijn gezet die de kerk te bieden heeft. Alle activiteiten in het kader van het kring- en winterwerk

zijn daarin opgenomen. Door een brede aanpak wordt er informatie uitgewisseld en worden bepaalde zaken vanuit de classis geregeld. B.v. een predikant die sterk is in het ouderenvesteraat, kan dat werk in verschillende omliggende gemeenten uitvoeren, terwijl zijn collega's zich weer op hun specifieke terreinen bezig houden.

Zo is het gezamenlijk opzetten van catechese met 45 catechisanten een enorme stimulans. Per dorp zou dit niet meer haalbaar zijn, omdat in verschillende dorpen er geen catechisanten meer zijn. Over deze aanpak is veel enthousiasme.

Verder is er een serie van zomerdiensten waarbij in alle kerken een keer dienst wordt gehouden. Tijdens die dienst is er gelegenheid voor informele ontmoeting zodat men geleidelijk aan naar die gezamenlijkheid toegroeit. Ook zijn er contactbijeenkomsten in de z.g. lotgenotengroep (b.v. rouwdragenden of mensen die gescheiden zijn) die eenmaal per maand bijeenkomt. Hier worden ook mensen bij betrokken die niet bij de kerk zijn aangesloten. Hiermee laat de kerk duidelijk zien waar zij mee bezig is. Het zijn geen grote spectaculaire dingen, maar wel evenementen en activiteiten die aanslaan, aldus ds. Maat.

Een toekomstvisie

Ds. Meesters vervolgde met te stellen dat er structureel samengewerkt moet worden. Hoe die samenwerking er uit gaat zien is afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden. De kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland biedt al veel mogelijkheden zoals de gemeenschappelijke regeling (ord. 4-11), combinatie van gemeenten (ord. 2-15), de vorming van streekgemeenten (ord.2-17), federatievorming (ord. 2-11-6 en 7), samenvoeging van gemeenten (ord. 2-14), vereniging van gemeenten (ord.2-12) en de gemeente met wijkkerkenraden (ord. 2-16 en 4-9).

Als het gaat om samenwerking van de kerkelijke gemeenten van de Protestantse kerk in Nederland in de provincie Groningen over 10 jaar pleit hij niet voor

Actualiteiten vanuit het hoofdbestuur

Drs. C. de Raadt

Op zaterdag 27 november 2010 kwam het hoofdbestuur voor het laatst in 2010 bijeen, waarbij verschillende zaken aan de orde kwamen.

Bureauzaken

Meegedeeld wordt dat de bestellingen van materialen voor de actie Kerkbalans 2011 goed binnenkomen. De problemen die zich vorig jaar bij de verwerking van orders voordeden, zijn geheel opgelost. Dagelijks kan worden nagegaan hoe het proces verloopt en is goed zicht op tijdige aflevering van de materialen. Inmiddels zijn er circa 100 colleges van kerkrentmeesters die hun folder zelf online samenstellen, hetgeen een behoorlijke reductie op de prijs betekent. Niet bekend is hoe het aantal bestellingen zich tot 2009 verhoudt.

Op het bureau is sinds oktober de heer J. Doornik, kerkrentmeester uit Dordrecht, als vrijwilliger werkzaam die een belangrijke bijdrage verleent bij de verwerking van de bestellingen.

Vacatures/benoemingen

Op voorstel van het dagelijks

bestuur wordt de heer H. Jonkvorst tot afgevaardigde (primus) benoemd in het Georganiseerd Overleg Medewerkers (GOM) ter voorziening in de vacature als gevolg van het vertrek van de heer J. Stulp. Als hoofdbestuurslid zijn periodiek aftredend en herbenoembaar de heren W.J.J. Boot, A. Geertse, mr. J.G.H. Krajenbrink, J.C. Riemersma, W.G. Roseboom en prof. ir. M.J.L. Tiernego. In het kader van de bestuurlijke vernieuwing zal met betrokkenen een voortgangsgesprek worden gehouden, waarbij o.m. zaken als hoe men tegen een herbenoeming aankijkt, afwegingen en ambities voor de komende periode, aan de orde zullen komen.

Tussentijds aftredend is de heer T. Dam die op voordracht van het afdelingsbestuur van Groningen door de algemene vergadering is benoemd. Het bestuur van de afdeling Groningen is gevraagd een voordracht te doen. Voorts wordt besloten om de voordracht ter voorziening in de vacature ontstaan door het vertrek van de heer G.L. Westerveld aan te houden tot de volgende vergadering.

Regiobijeenkomsten provinciale afdelingen

Op Noord-Holland en Overijssel-Flevoland na, zijn in de afgelopen periode in alle afdelingen van de VKB regiobijeenkomsten gehouden, te weten:

- Friesland: 2 bijeenkomsten waarbij de heer H. Feenstra, algemeen directeur van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland een inleiding hield over de financiën van de kerk en het LRP-project.
- Groningen: 3 bijeenkomsten waarbij een tweetal predikanten een inleiding hield over het onderwerp "De PKN-gemeenten in de provincie Groningen over 10 jaar — een toekomstvisie".
- Drenthe: 2 regiobijeenkomsten over het onderwerp Communicatie; inleider: de heer E. Fokkema.
- Gelderland: 3 regiobijeenkomsten over aandacht voor de archieven in de kerkelijke gemeenten. De heren D.J. van Arkel, H. Huising en A. Stehouwer hielden een korte inleiding.
- Utrecht: 1 voorlichtingsbijeenkomst over het onderwerp

centralisatie, zoals in streekgemeenten. Zoek samenwerking met gemeenten die spiritueel bij elkaar passen en houdt rekening met de sociologische verbanden. Zoek gemeenten die hetzelfde zijn georiënteerd. Dat vraagt om solidariteit van gemeenten en van hun voorgangers, zoals ook voorgesteld wordt in het rapport "Hand aan de ploeg" van de Commissie Veerman.

De visie van ds. Meesters is dat voor de door hem beoogde clustervorming de eigen verantwoordelijkheid op plaatselijk vlak behouden moet blijven, met name geldt dat voor pastoraat en eredienst.

Werk samen daar waar het kan en zorg voor voldoende professionele ondersteuning. Allerlei taken kunnen beter worden uitgevoerd omdat er een grotere groep is. Verder kan er daardoor dubbel werk van predikant en kerkelijk werker worden voorkomen. Hun tijd kan dan ingezet worden voor gemeentebouw en het nemen van

initiatieven. Een dergelijke aanpak biedt vernieuwing door gericht te investeren.

Ds. Meesters besloot met te stellen dat men gewoon een begin met samenwerken moet maken. Maar als je het doet, moet je het goed doen door het groot aan te pakken en geen langdurig traject met geleidelijke uitbreiding van samenwerking. 'Gemeenten die bestaan zonder te weten waartoe, hebben geen kompas en zijn gedoemd om de toekomst vanuit het verleden in te vullen' (Citaat Sake Stoppels in "Voor de verandering"). Dat betekent voortdurende bezinning op waartoe we Kerk van Christus zijn én voor wie we kerk van Christus zijn, zo besloot ds. Meesters zijn inleiding.

Hierna volgde een pauze waarna een boeiende en inspirerende gedachtewisseling ontstond. Na de beide inleiders bedankt te hebben voor hun bijdragen aan deze avond, sloot de heer Greven deze eerste regiobijeenkomst van de afdeling Groningen.

- Communicatie; inleider: de heer E. Fokkema.
- Zuid-Holland: 2 regiobijeenkomsten over de Toekomst van de plaatselijke gemeente. Inleider: de heer G. Oosterwijk.
  - Zeeland: 5 regiobijeenkomsten waar Kantoor Kerkelijke Administraties (KKA), Kantoor der Kerkelijke Goederen (KKG) en Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) een korte presentatie hielden over hun producten en diensten. Dat gebeurde door resp. de heren W.C. den Dikken, J.J.W.M.G. Monden en R. Schefers.
  - Noord-Brabant-West: 2 regiobijeenkomsten en de 3^e volgt in het voorjaar van 2011. Onderwerp: zie Zeeland.
  - Oost-Noord-Brabant en Limburg: 1 voorlichtingsbijeenkomst waarbij de heer M.G.R. Barendrecht een inleiding hield over het onderwerp "Werken in en voor de kerk".

VKB-Congres

De algemene vergadering 2011 van de VKB, die de laatste jaren in de vorm van een congres wordt gehouden, vindt plaats op zaterdag 9 april 2011 in "De Reehorst" te Ede. De heer ds. J. Smit, voorzitter van het CNV, zal een inleiding verzorgen.

Ook zullen er weer twee sessies met workshops worden gehouden, terwijl er weer volop gelegenheid is tot bezoek van een groot aantal stands.

Begroting 2011

Nadat de penningmeester de conceptbegroting 2011 van de VKB van een toelichting heeft voorzien, besluit het hoofdbestuur de begroting vast te stellen. Tevens besluit het hoofdbestuur de algemene vergadering van 9 april 2011 voor te stellen de contributie voor 2011 aan het prijsindexcijfer van circa 1,5 pct. aan te passen.

Actieplan herbestemming kerkelijke gebouwen

Het hoofdbestuur neemt kennis van een actieplan van de Commissie gebouwen en monumenten van de VKB. De commissie neemt zich voor de komende tijd casuïstieke informatie te verzamelen over tot stand gekomen herbestemmingsprojecten met als doel kerkelijke gemeenten te kunnen bijstaan wanneer zij met de problematiek van afstoting en herbestemming van kerkgebouwen te maken krijgen.

De commissie is voornemens hierover contact op te nemen met het Protestants Landelijk Dienstencentrum. Voorts zal bezien worden of

samenwerking met de Regionale Colleges voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB's) structuur kan krijgen.

Voorlichtingsbijeenkomsten begraafplaatsen

In mei 2010 heeft de Commissie beheer kerkelijke begraafplaatsen van de VKB een drietal voorlichtingsbijeenkomsten gehouden (Heerenveen, Beekbergen en Rotterdam-Kralingen) waarbij zo'n 350 kerkrentmeesters aanwezig waren. De Commissie belegde deze bijeenkomsten om kerkrentmeesters te wijzen op een aantal wijzigingen die per 1.1.2010 van kracht geworden zijn in de Wet op de lijkbezorging. Verder was het doel om informatie te geven over regelmatig terugkerende vragen inzake de exploitatie en het beheer van kerkelijke begraafplaatsen en om kerkrentmeesters informatie te geven over door hen gestelde vragen. Van deze bijeenkomsten is een verslag gemaakt, dat in drie afleveringen in "Kerkbeheer" zal worden afgedrukt.

De eerstvolgende vergadering van het hoofdbestuur in het nieuwe jaar vindt plaats op 12 februari 2011.

De heer De Raadt is secretaris van het hoofdbestuur van de VKB.

Kerkgebouw hervormde gemeente Eethen.

Fusie hervormde gemeenten Drongelen en Eethen

Vanaf 1 januari 2011 gaan de hervormde gemeenten van Drongelen en Eethen, in de oordwesthoek van Noord-Brabant, als één hervormde gemeente binnen de Protestantse Kerk in Nederland verder. De fusie is nodig omdat de gemeenten afzonderlijk het hoofd niet meer boven water kunnen houden.

De zondagse kerkdiensten worden afwisselend in Eethen en in Drongelen gehouden. Sinds de Reformatie hebben de gemeenten reeds samen één voorganger. Eén van de eerste taken waarvoor de nieuwe hervormde gemeente komt te staan is het inhalen van achterstallig onderhoud aan de kerk van Drongelen. Daarvoor is meer dan € 100.000 nodig.

Kerkgebouw hervormde gemeente Drongelen.

Kerk en Geld

Tijdens de jubileumbijeenkomst bij het 40-jarig bestaan van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer die op 11 december 2010 in Doorwerth werd gehouden en waarvan elders in deze editie een samenvatting is opgenomen, hield dr. A.J. Plaisier, scribe van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland, de volgende inleiding.

Jezus en het geld

Kerk en Geld is een onrustig onderwerp. Onrustig omdat Christus en geld een onrustig onderwerp is. En omdat de kerk bestaat uit volgelingen van Jezus, slaat die onrust over op de kerk. Beroemd is het verhaal van de tempelreiniging. Jezus heeft geen bank opgericht maar er een paar laten vallen. Het is goed mogelijk dat dit de druppel is geweest die de emmer heeft laten overlopen en dat juist deze actie heeft geleid tot het ingrijpen van het establishment en de dood van Jezus.

Het is volgens Jezus onmogelijk om naïef over geld te spreken. Geld is te vaak een manifestatievorm van de Mammon. Deze Mammon is dé afgod die tegenover het Rijk van God staat. Het is een verleidende macht, die mensen los wil maken van het vertrouwen in God. Het is een macht die liefde vraagt, en wel een totale liefde. Daarom het woord: je kunt niet twee heren dienen: God en de Mammon (Luk. 16:13). Geld trekt het hart aan. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn (Luk. 12:34). Kennelijk trekt een goed gevulde geldbuidel het hart aan. Wie daarentegen een schat in de hemel heeft, heeft zijn hart in de hemel. Volgens Jezus is het moeilijk een schat in de hemel te hebben als je er ook een op aarde hebt.

Het meest demonische van het geld is, dat het niet alleen de bezitter ervan een verkeerd vertrouwen geeft, het maakt alles tot koopwaar. Jezus is zelf ook verkocht. Zijn prijs werd gesteld op 30 zilverlingen, een redelijk hoge prijs vergeleken met de arme die voor een paar schoenen werd verkocht (Amos), maar het was het establishment dan ook wat waard van Jezus af te zijn. Jezus is verkocht voor 30 zilverlingen. Het is onmogelijk om naïef over geld te spreken. Bloedgeld, werd het later genoemd, maar hoeveel geld is bloedgeld?

Gebruik van geld

Het is overigens evenzeer duidelijk dat Jezus zijn volgelingen niet uit de wereld heeft gehaald. In de wereld wordt gekocht en verkocht en in de wereld gebruiken we geld. Daar ontkomt niemand aan. Het is onmogelijk om geen geld te gebruiken. Wat Jezus heeft willen duidelijk maken is dat er een zuigkracht in geld richting de mammon zit. Geld moet daarom losgewrikt worden van deze afgod.

Gemakkelijk is dat niet. Geld is immers macht, is koopkracht, is het paspoort tot de vervulling van alle verlan-

gens, is de weg naar status. Het is de weg naar gelding, naar consumptie, naar verschijnen. Wie geen geld heeft, doet aan dat alles niet mee. Daarom is het niet niets om uit de zuigkracht van de mammon te komen.

Wat we leren in de kerk

De kerk is de plaats waar we leren leven door Jezus Christus. Het is dus ook de plaats waar we leren omgaan met geld. Jezus is zeer geïnteresseerd geweest in de juiste geldbesteding. Hij heeft zich ooit bij het offerblok gezet en heeft bijna onbeschaamd gelet op wat mensen in de offerkist hebben gestopt. Hij zag hoe de rijken van hun overvloed gaven en een arme weduwe van haar armoede (Lukas 21:2-4). Wat leert Jezus als het gaat om geld?

1. In de eerste plaats er niet van te houden. Dat kan alleen wanneer er een andere liefde is, die groter is, de liefde tot God en de naaste. Een mens kan niet zonder een liefde, en waar de liefde tot God en de naaste ontbreekt, is het geld - zeker in het Westen - de eerste kandidaat om deze liefde te zijn. Hoe desastreus deze liefde is, zien we in het groot en in het klein. Het is verslavende liefde, en Jezus is gekomen om ons daarvan vrij te maken.
2. Het tweede is dat we geven. Bij geld hoort geven niet, want geld betekent dat alles betaald moet worden. Geld is 'voor wat hoort wat'. Het is ruilmiddel. Dat is op zich legaal, maar het brengt ons in het gebied van de mammon. We doorbreken deze macht door te geven. De kerk is de plaats waar we leren geven. Er wordt gecollecteerd, er is een 'dienst van de offerande'. Dit geven is een geven aan God en aan de naaste. Aan God, omdat we zo onze liefde tot God uitdrukken, juist met het middel van de wereld. Aan de naaste omdat we zo onze liefde tot de naaste uitdrukking kunnen geven. De naaste is hier vooral de behoeftige naaste.
3. Het derde is, dat we ervoor waken dat ons geld mensen schaadt of leven schaadt. Daarom is het nodig een verantwoorde geldbesteding te hebben. Ook al maken we deel uit van een onrechtvaardige wereld, en is elke geldhandeling daar een onderdeel van, toch kunnen we naar vermogen streven naar een geldbesteding, die zo weinig mogelijk schade aanbrengt.

De dagvoorzitter
mevr. Jacobine Geel,
in gesprek met
dr. A.J. Plaisier.

Geven als diaconale opdracht

Ik ga nader in op het geven en begin dan met het geven aan de naaste. Dat wordt verwerkelijkt in de *diaconale dienst* van de gemeente. Ik pleit ervoor dat we als christenen geven in de context van de viering. De kern van de viering is het gedenken van de dood van Christus. Hij was rijk om armen rijk te maken (2 Kor. 8:9). Dat maakt ons tot geven bereid. Ik vind het prima dat er goede doelenacties zijn langs allerlei kanalen, ook tv-kanalen, maar het meest geëigende moment om te geven is in de gemeente. Het geven is hier ook gekoppeld aan het onderlinge gemeentelijke beraad waaraan te geven. Het is opmerkelijk hoezeer Paulus zich heeft ingespannen voor de diaconale collecte van de zendinggemeenten voor de arme gemeente in Jeruzalem. En dat onder gemeenten die toch niet uit overwegend rijke mensen bestond.

Mooi overigens dat er een link bestaat tussen SKG en Protestants Diaconaal Krediet Nederland (PDKN). Daarmee is SKG ook betrokken bij deze dienst.

Geven aan God

Geven is ook geven aan God. Ik wil niet twisten over de volgorde van collecte in de eredienst, maar ze horen wel bij elkaar. De kerkrentmeesterlijke collecte is geven aan God. Het is de bijdrage aan de dienst aan God. Deze dienst aan God krijgt concreet gestalte in de bijdrage aan het kerkelijk leven, de opbouw van het lichaam van Christus. We hoeven geen offers te brengen aan God, maar we geven onszelf als offer aan God en doen dat met inzet van onszelf en onze middelen. De kerk staat in de wereld en is gesitueerd in een geldhuishouding. De dienst aan de gemeente als dienst aan God is dus een dienst die te maken heeft met geld en geldbesteding. In ons geval heeft dat vooral van doen met gebouwen en mensen. De arbeider is zijn loon waardig, en daarom wordt aan hen die we vrijstellen van arbeid om in Gods kerk te werken, een honorarium betaald. Evenzo maken we gebruik van gebouwen, omdat we eigen Godshuizen willen, waar de gemeente samenkomt. Dat zijn over het algemeen de twee grote uitgavenposten: personeel en steen.

In Israël gaf men aan de tempeldienst de *tienden*.

Sommigen onderhouden dit nog, anderen zullen zonder formeel met de tienden te rekenen er dicht bij in de buurt komen. Het gaat mijns inziens niet om de exacte maat van een tiende. Wel drukt een tiende uit, dat het niet om een schijntje gaat. Dat het ons een rib uit het lijf kost. Geven is niet gemakkelijk, op een of andere manier kleeft geld ons aan, maar het is wel vreugdevol, zaliger zelfs dan te ontvangen. Het valt mij op dat Paulus in een brief aan de gemeente te Korinthe maar liefst 2 hoofdstukken lang schrijft over de kunst van het geven en de bereidheid om te geven. Kennelijk ligt hier een zenuwcentrum van het kerkelijk leven.

Geld maakt afhankelijk

De kerk is dus de oefenplaats om te geven. Het is de plaats waar we de strijd tegen de afgod van deze wereld aangaan. We besteden een deel van ons geld voor de naaste, voor God, voor de kerk. Daarbij speelt geld een rol in het kerkelijk leven. Dat is zelfs de bedoeling. En toch is het niet verkeerd hier opnieuw een kritische vraag te stellen. Ook in de kerk kunnen we daarmee op geld vertrouwen. Strikt genomen is de kerk afhankelijk van wat we van God krijgen. Het woord uit Jesaja: 'Komt zonder geld en zonder prijs' (Jesaja 55:1) maakt dit duidelijk. Wij leven van een gave die kosteloos ter beschikking wordt gesteld.

Het is niet voor niets dat deze boodschap de meeste impact heeft onder de armen. Dat de liefde van God in Jezus Christus het meeste oor vindt bij de have-nots. Zij hebben niets en kunnen daarom gemakkelijk hun hand openen om de gave van God te ontvangen. Dat het in onze verhouding tot God gaat om genade, geeft aan het kerkelijk leven een eenvoud. 'Waar twee of drie in mijn naam aanwezig zijn, ben ik in hun midden'. Christus heeft niet meer dan de twee of drie nodig om zichzelf te geven. Daar hebben we geen kerkelijk apparaat voor nodig. De kerk is, dat Jezus samen met zijn volgelingen verkeert. Dat is de kern van de kerk. Waar wij bijeen zijn, leven we van de gaven van de Heer. We eten van zijn tafel. Een stukje brood en een slokje wijn is voldoende. ▶

Geld kan in de kerk een verduisterende werking hebben. Het geld dat in de tempel omging verduisterde de tempel als plaats om tot God te bidden. Het geld dat in de kerk van Rome omging verhinderde dat het evangelie van de vrije liefde van God werd verstaan. Is het niet bedenkelijk dat we soms net doen alsof het kerkelijk leven afhangt van de hoogte van de begroting. Een kerk kan een gevestigde kerk worden, een kerk die onderdeel is geworden van de structuren van deze wereld.

Er zal soms moeten worden gekrompen. Minder fte. Een gebouw afstoten. Maar is een kerk dan begonnen met fte? Of met een gebouw? 'Waar twee of drie in mijn naam...' Er is vaak een afhankelijkheid van professionals die niet gezond is. De gemeente heeft het ambt nodig, en ook een plaats om samen te komen. Dat is uitgegroeid tot ons type kerk zijn, met hoog opgeleide professionals en mooie gebouwen. Dat is prachtig en zegt iets over geloof en inzet, maar de kerk staat of valt er niet mee. Wij spreken in de synode meestal wat klagerig over de kleine gemeenten en denken dan meteen aan noodfondsen. Is dat niet een teken dat we op geld zijn gaan rekenen en op geld zijn gaan vertrouwen? En heeft dat rekenen met geld ons niet verzwakt en de vreugde om wat ons om niet geschonken wordt weggenomen? Ik hoop dat we eens wat minder met bezwaarde gezichten door de wereld lopen, de kerk leeft toch van de Heer die in ons midden is?

Gaven goed besteden

Er is natuurlijk ook een andere kant. Als we God liefhebben boven alles, dan zullen we zoals gezegd ook willen geven. *Dan wordt* er ook gegeven. En dan gaat het er ook om dat deze gaven goed worden beheerd. Als we mensen oproepen te geven, dan mag er met dat geld niet gemorst worden. Liefdegeld vraagt om goed beheer, liefdevol beheer, want je wilt dat de gaven optimaal voor de dienst van God gebruikt kunnen worden. Daarom zal een begroting op orde moeten zijn. Daarom mag er geen financieel wanbeheer worden gevoerd.

In dat kader zal een gemeente goed over prioriteiten moeten nadenken. Daarbij zal meer moeten gebeuren dan de kaasschaaf te hanteren. Een begroting is ook een gelegenheid om als gemeente een beraad te hebben over wat voor gemeente je wilt zijn en hoe je daar de middelen voor bijeen wilt brengen. In dat opzicht is geld een geestelijke zaak. Het geld betreft de middelen, die de vraag naar de identiteit en het doel van ons kerk zijn op doet komen. Voorop staat wie je wilt zijn, wat je bent als kerk die lichaam van Christus is. Bij veel begrotingsbesprekingen wordt dat perspectief gemist. Dan is het soms pappen en nathouden en wordt kerkelijk leven het verhaal van de krimp.

Hoe dan ook, er zal verantwoord met gelden omgegaan moeten worden. Dat betekent natuurlijk ook dat geld goed wordt weggezet. De heer in een van de gelijkenissen van Jezus opperde niet voor niets het idee om een talent naar de bank te brengen (Matt.25:27). Waar niet alle geld meteen kan worden uitgegeven, is het niet goed het minder waard te laten worden door het in de grond of in een kluis te stoppen.

Omgaan met gelden

Dus is er een SKG. Een collectieve bank. Dat is een goede manier van doen. Geld wordt zo voordelig geparkeerd en het vermeerdert meer dan wanneer ieder naar een aparte bank loopt. Bovendien worden daarmee weer initiatieven ondersteund, die ook in het kader staan van de dienst aan de Heer. Leningen die plaatselijke gemeenten helpen. In dat opzicht is een collectieve bank ook een vorm van solidariteit.

De manier waarop een bank werkt, is uiteraard aan regels gebonden. Het is een dienst aan de gemeenten en het is een dienst aan de kerk. Laat dat goed gebeuren. De manier waarop met geld wordt gewerkt, is niet waardevrij. We zijn op het gebied van de onrechtvaardige mammon. Als het bijvoorbeeld gaat om beleggingen bij kerkelijke stichtingen, dient daarmee rekening te worden gehouden. Ik refereer aan het beginsel dat geld geen praktijken mag ondersteunen die mensen of leven kapot maakt dan wel schaadt. Dat is een zware eis, die gegeven de interactie van dingen moeilijk kan worden vervuld. Toch zullen er ethische eisen aan de beleggingsportefeuille moeten worden gesteld. Geld kan ook goed doen, bijvoorbeeld waar ze belegd worden in Oikokredit.

Verder ben ik van mening dat er in de kerk een behoudend financieel beleid moet worden gevoerd. Solide beleggen is daarom geboden. Ik vind het bezwaarlijk wanneer we in de kerk voor de grote winst gaan. We weten na de kredietcrisis nog weer wat beter dat we als het om banken gaat, met een zieke bedrijfstak te maken hebben. Geld is een eigen leven gaan leiden, en is losgezongen van valide waarden en goederen. 'Money breeds money' (Shakespeare) en dat is een incestueuze verhouding. Die is doorgeprikt, maar nooit voorgoed. Daarom prijs ik het beleid van de SKG om voorzichtig te beleggen en dat te doen bij solide partners. Ik zou dat ten voorbeeld willen stellen voor alle kerkelijke stichtingen. Ik geloof niet dat er een zegen op rust wanneer we de run naar de grote percentages maken zonder ons af te vragen of we ook niet bezig zijn een luchtbel op te blazen.

Solidariteit en quotum

Ik wil ook nog iets zeggen over financiële solidariteit. De SKG verstrekt leningen en kan dat alleen doen van door andere kerken ingelegd geld. Ik vind dit een prima vorm van solidariteit. De lening is daarom de geëigende manier om gemeenten bij te springen. Solidariteit kan echter niet betekenen dat gemeenten jarenlang financieel afhankelijk worden van geld van andere gemeenten. Tijdelijke afhankelijkheid is een andere zaak. Daar is een solidariteitsfonds voor. Het idee is dat een lokale gemeente de begroting niet jarenlang moet dekken door hulpverlening van andere gemeenten. Dat werkt mijns inziens ondermijnend. Wel kan een regio of de landelijke kerk investeren in kerkelijk leven in missionaire situaties. Dat brengt mij op mijn laatste punt.

Er is een afdracht aan de landelijke kerk, omdat we ook samen kerk zijn. We zijn geen congregationalistische kerk. Het is terecht dat er flink gesneden is in de begroting van de Dienstenorganisatie van de Protestantse

Verslag voorlichtingsbijeenkomsten VKB beheerders van kerkelijke begraafplaatsen (2)

R.M. Belder

Hieronder volgt het tweede deel van het verslag van de door de Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen van de VKB in mei 2010 gehouden drie voorlichtingsbijeenkomsten.

2. Exploitatie en beheer van de begraafplaats

Het beheersreglement

Een goed beheer van een kerkelijke begraafplaats is gebaseerd op drie pijlers, namelijk:

- een geactualiseerd reglement voor het beheer van een kerkelijke begraafplaats;
- een goed ingerichte en bijgehouden administratie; en
- periodiek aangepaste tarieven.

Het één kan niet zonder het ander. De basis is het beheersreglement, waarvan de VKB sinds vele jaren een model heeft gemaakt dat destijds door derden, zoals de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), zeer gewaardeerd werd.

Het model is aangepast aan de laatste ontwikkelingen, met name naar aanleiding van de wijzigingen zoals die per 1 januari 2010 in de Wet op de Lijkbezorging (Wlb) zijn aangebracht. Het model, dat van een uitgebreide toelichting is voorzien, bevat verder diverse bijlagen (o.a. grafbewijzen, brieven inzake verlenging, ruiming, rekeningschema en onderdelen waarvoor een tarief berekend dient te worden).

Colleges van kerkrentmeesters wordt dringend in overweging gegeven de oude reglementen te bewaren omdat bepaalde eerder verleende rechten, ondanks de nieuwe regeling, onverminderd van kracht kunnen blijven.

Omvang tarieven

De exploitatie van de begraafplaats dient kostendekkend te zijn. De VKB beschikt over een brochure waarin is

aangegeven hoe men tot een verantwoorde opstelling van tarieven dient te komen. Verder is het van belang om kennis te hebben van de tarieven die omliggende begraafplaatsen van met name burgerlijke gemeenten berekenen.

De opbouw van de tarieven moet doorzichtig zijn met daarbij een duidelijke relatie met te maken kosten. Er is duidelijk sprake van marktwerking; tarieven kunnen per plaats en regio verschillen. Ook de verplichtingen die gemeenten voor b.v. 20 jaar aangaan moeten in de omvang van de tarieven verdisconteerd zijn. Wanneer met alle aangegane verplichtingen rekening is gehouden, is het vanzelfsprekend dat een dan nog aanwezig voordelig exploitatieresultaat ten gunste van de kerkenkas wordt aangewend (zie ook hierna Gewenste reservering verplichtingen begraafplaats)

Administratie

De VKB beschikt sinds enkele jaren over een computerprogramma Administratie Begraafplaatsen. Met dit programma kan de administratie van maximaal vijf begraafplaatsen gevoerd worden. Per grafkaart kunnen drie stoffelijke overschotten geadministreerd worden. Bij hergebruik van een graf worden de oude gegevens in een archief geplaatst. Het programma bevat uitgebreide zoekprocedures om rechthebbenden en/of overledenen te lokaliseren. Het programma bevat diverse beveiligingsprocedures, waardoor het maken van fouten vrijwel uitgesloten is. Het programma is geschikt voor alle Windows-versies.

Eeuwigdurende rechten

Met 'eeuwigdurende rechten' wordt bedoeld de uitgifte van graven voor onbepaalde tijd, die vroeger vaak door legaatstelling gebeurde. Het advies van het hoofdbestuur van de VKB is conform de Wet op de Lijkbezorging te handelen in de vorm van uitgifte voor bepaalde tijd, namelijk uitgifte voor een periode van 10 jaar met de mogelijkheid te verlengen met minimaal 5 jaar tot maximaal 20 jaar. ▶

Kerk. Alleen dat wat niet plaatselijk kan worden gedaan, moet landelijk worden gedaan. Dat gebeurt ook. Het is de generale synode die hier beleid voor opstelt en de Kleine Synode die de begroting vaststelt. Met deze gelden zetten we met name in op gemeenteopbouw, jeugdwerk en missionair werk.

Daarnaast is er de institutionele ondersteuning van gemeenten, een zorg voor het goed functioneren van gemeenten en classes, die vaak veel meer waard is dan we soms denken. De gemeenteadviseurs spelen in dit alles een belangrijke rol

Ik sluit af. Het thema kerk en geld is wijd en diep. Ik ben dankbaar voor al diegenen in onze kerk die zich met bijzondere zorg wijden aan de middelen en dus het geld. Ik denk aan de kerkrentmeesters, de RCBB's, de gemeenteadviseurs, de penningmeesters van de kerkelijke stichtingen en niet in het minst ook de SKG. Zij zijn met een eervolle zaak bezig: met het ontwingen van geld aan de mammon om dit een bestemming te geven voor de dienst aan God en de naaste. Ik wens hen en in het bijzonder de SKG daarbij Gods zegen toe, zo besloot ds. Plaisier zijn inleiding over Kerk en Geld.

Maar de oude rechten van 'eeuwigdurend' zijn in beginsel ook eeuwigdurend. Er zijn situaties denkbaar waarbij beëindiging mogelijk is, zoals:

- a. indien in het reglement of grafbrief voorwaarden zijn gesteld inzake het onderhoud van de grafbedekking en hieraan door rechthebbende niet wordt voldaan, dan is het na een zorgvuldig gekozen procedure mogelijk om het eeuwigdurend grafrecht te laten vervallen;
- b. indien een grafrecht voor onbepaalde tijd is gevestigd, maar zonder voorwaarden inzake overschrijving en onderhoud, dan is het moeilijk het grafrecht te beëindigen. Wanneer na langdurig zoeken naar rechthebbenden, geen resultaat wordt bereikt, terwijl er sprake is van ernstige verwaarlozing van het graf en de grafbedekking, dan is het in beginsel mogelijk het graf en de grafbedekking te ruimen;
- c. indien het grafrecht voor onbepaalde tijd is gevestigd met volledige afkoop van het onderhoud door de rechthebbende en blijkt dat rechthebbende niet te vinden is, zijn er binnen een zorgvuldig op te stellen procedure mogelijkheden om de grafbedekking te verwijderen en het graf te ruimen.

Het advies is: ga in voorkomende gevallen niet zelf experimenteren, maar neem contact op met de VKB voor verdere begeleiding.

Opties op grafrechten

Soms komt het voor dat men opties op een grafrecht verleent. Als hiertoe wordt overgegaan, dient men een tijdslimiet voor die optie te stellen en de afspraak vast te leggen over de financiële consequenties, wanneer hiervan geen gebruik wordt gemaakt voor een definitieve aankoop. Advies: niet tot het verlenen van opties overgaan. Het geeft administratief extra werk en wellicht problemen, maar het legt ook beslag op de beschikbare ruimte en beperkt daardoor de exploitatie.

Subsidies voor onderhoud beplantingen

Het gebruik van beplantingen varieert soms sterk. Veelal is het groene karakter aanwezig in het gebruik van taxus, coniferen en klimop. Ook kunnen hoogopgaande bomen zoals de eik en de beuk gebruikt worden.

De overheid, in casu het Ministerie van LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), kan subsidie verlenen voor het uitvoeren van achterstallig onderhoud aan historische parken, tuinen en buitenplaatsen tot instandhouding en bevordering van natuurschoon, maar dat is geen gemakkelijke weg.

De totale aanleg van een begraafplaats moet een cultuurhistorische waarde hebben om hiervoor in aanmerking te komen. Indien een monumentale boom is opgenomen op de lijst van de Bomenstichting, worden soms verzorgende maatregelen (aanbrengen boomankers, verwijdering onevenwichtig kroonhout) voorzien van een bijdrage in de kosten. Het BRIM (Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten) biedt zeer beperkte subsidiemogelijkheden.

Onderhoud van de begraafplaats

Onderscheid moet worden gemaakt tussen algemeen onderhoud (lanen, paden, bermen, maaien van gras, snoeien van beplantingen e.d.) en het onderhoud van de graven. Het onderhoud van de graven wordt onderscheiden in:

- a. algemeen onderhoud b.v. het snoeien van grafbeplanting, verwijdering van verwelkte bloemen, e.d.;
- b. bijzonder onderhoud b.v. steenhouderswerkzaamheden, onderhoud hekwerken, bijwerken van opschriften, e.d.

Het algemeen onderhoud van lanen, paden, bermen, enz. verzorgt de eigenaar van de begraafplaats. Deze kosten dienen in de tarieven begrepen te zijn. Het is gebruikelijk om de verplichting voor meer ingrijpend onderhoud van de graven bij rechthebbenden neer te leggen. Dit moet in het reglement goed aangegeven zijn. Het meer eenvoudig onderhoud aan het graf wordt soms verschillend geregeld. De eigenaar van de begraafplaats wil graag dat de begraafplaats er netjes uitziet en doet dit onderhoud zelf tegen tarieven die kostendekkend zijn. Ons advies is hiervoor het modelreglement van de VKB volgen.

Uitgifte van graven

Van belang is welk soort graven men uitgeeft. Zijn dit algemene graven, die een minimale grafrust termijn van 10 jaar kennen, alvorens geruimd wordt? Veelal is de grafrust langer, maar dat is afhankelijk van de beschikbare ruimte om te kunnen begraven.

Een andere mogelijkheid is het uitgeven van graven waarop een z.g. uitsluitend recht is gevestigd, ofwel een particulier graf. De houder daarvan heeft het recht gedurende onbepaalde of bepaalde tijd één of meer lijken in het graf te doen begraven en begraven te houden.

Indien het recht voor bepaalde tijd wordt gevestigd, hetgeen de VKB in dergelijke gevallen adviseert, dient dit voor tenminste 10 jaar te gebeuren. Op verzoek kan het recht telkens voor een periode van minimaal 5 en maximaal 20 jaar worden verlengd. Het college van kerkrentmeesters mag verlenging van het uitsluitend recht op een graf nooit weigeren, ook niet als dit bewust door het college van kerkrentmeesters in het reglement opgenomen zou zijn. Een dergelijke bepaling is namelijk in strijd met de wet.

Bijzetting

Indien een bijzetting plaats vindt in een bestaand graf dient de uitgiftetermijn zodanig te worden verlengd, dat ook voor de overledene die het laatst wordt bijgezet, de tien jaar grafrust in acht wordt genomen. Voorbeeld: de man overlijdt in 1995 en wordt in een nieuw graf begraven. Het uitsluitend recht wordt verstrekt voor 20 jaar. Zijn vrouw overlijdt in 2009. Het grafrecht loopt af in 2015. Om de grafrust te respecteren, zou het grafrecht moeten duren tot 2019 en dat betekent dat het vier jaar tekort is. Bij de bijzetting in 2009 wordt het grafrecht verlengd tot 2019. De volgende verlengingen zijn dan in 2029 tot 2039 enz.

Indien men direct met een termijn van tien jaar gaat verlengen, is dat strikt genomen in strijd met de Wet op de Lijkbezorging

Grafkelders

De constructie van grafkelders dient zodanig te zijn dat lucht tot de grafruimte kan toetreden en hieruit ook afgevoerd kan worden. De afvoer van lucht uit de grafruimte geschiedt op zodanige wijze dat daarvan geen hinder kan worden ondervonden. Grafkelders worden meestal uitgegeven voor onbepaalde tijd. Het is goed wanneer colleges van kerkrentmeesters, die overwegen om grafkelders uit te geven, hiervan de consequenties overzien. In feite betreffen dit dus 'eeuwigdurende' rechten met allerlei problemen die dit met zich kan brengen.

Opbouw reserve

Bij afkoop van onderhoud dient men er voor te zorgen dat er voldoende reserve wordt opgebouwd. (zie hiervoor o.m. hoofdstuk 11 "Criteria voor kostendekkend begraven" uit het Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen van de VKB). Indien men b.v. voor 10 jaar verplichtingen is aangegaan en uit een calculatie blijkt dat de kosten voor een graf € 50,- bedragen, dan kan men het onderhoud op een graf op € 50,- per jaar stellen en vervolgens de afkoopsom bepalen. De afkoopsom bedraagt dan het tienvoudige. De reserve kan dan met € 50,- per graf per jaar verminderd worden. Geprobeerd moet worden om het risico van de inflatie op te vangen door de te ontvangen rente.

De VKB probeert voor de colleges van kerkrentmeesters

Begraafplaats hervormde gemeente Waspik.

en de Regionale Colleges voor de Behandeling van Beheerszaken die hiernaar vroegen, een betrouwbaar instrument te ontwikkelen zodat men direct kan zien of de reservering voor aangegane verplichtingen voldoende is.

Urn plaatsen

Tijdens de bijeenkomsten is het verzoek gedaan nadere informatie te verstrekken over o.m. het plaatsen van urnen in een bestaand graf. Daarom zal de Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen van de VKB de komende tijd een handreiking opstellen die colleges van kerkrentmeesters kunnen hanteren wanneer zij op de kerkelijke begraafplaats ook het plaatsen van urnen toestaan.

Het derde en laatste deel wordt in het volgende nummer opgenomen.

Enquête over het roerend religieus erfgoed

Deze maand ontvangen alle gemeenten die deel uitmaken van de Protestantse Kerk in Nederland via de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer een uitnodiging om mee te werken aan een onderzoek naar roerend religieus erfgoed.

Doel van het onderzoek

Het onderzoek dient om beter zicht te krijgen op de hoeveelheid voorwerpen in kerkelijk bezit, de fysieke staat van deze objecten en wensen ten aanzien van bijvoor-

beeld restauratie. Betrouwbare cijfers ontbreken op dit moment voor het roerend religieus erfgoed, in tegenstelling tot het gebouwde religieuze erfgoed. Nooit eerder is de mening van de beheerders/ eigenaren van deze voorwerpen gevraagd, terwijl zij deze voorwerpen beheren.

Roerend religieus erfgoed

Onder het roerend religieus erfgoed vallen de voorwerpen en interieuronderdelen die verplaatsbaar zijn.

Het gaat daarbij bijvoorbeeld om schilderijen, tekstborden en het avondmaalsstel. Ook het kerkmeubilair en een aantal voorwerpen dat zich in het 'grijze gebied' tussen roerend en onroerend (het gebouw) bevindt, worden in dit onderzoek bij het roerend erfgoed gerekend, zoals: kansel, herenbanken, grafmonumenten en glas-in-loodramen.

Project Roerend Religieus Erfgoed

De projecten en initiatieven in het 'Jaar van het Religieus Erfgoed' ►

“Contact met gemeentebestuur bij herbestemming kerkgebouwen van wezenlijk belang”

R.M. Belder

Met als thema “Duurzaamheid” hield de Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland (VBMK) op 1 oktober 2010 haar algemene ledenvergadering in de St. Joriskerk van de protestantse gemeente van Amersfoort.

Toekomst religieus erfgoed

Na een welkom door mevr. A. van Goor-Oortgijzen, secretaris van de Stichting Vrienden van de St. Joriskerk Amersfoort, sprak de voorzitter van de VBMK, de heer mr. M. Zonneville zijn jaarrede uit. Hij wees erop dat de VBMK in de afgelopen periode getracht heeft haar doelstelling te realiseren, te weten het bevorderen van het meervoudig gebruik van monumentale kerkgebouwen, deze op zo professioneel mogelijke wijze beheren en exploiteren en vergroten van de belangstelling voor het cultureel religieus erfgoed onder de bevolking. De vierde doelstelling, waarmee de VBMK inmiddels begonnen is, betreft het meedenken over de toekomst van deze kerkgebouwen. In de afgelopen periode heeft de VBMK bij voortdurende burgerlijke gemeenten er op geattendeerd te willen meedenken en meewerken om voor die kerkgebouwen, die aan

hun kerkelijk gebruik onttrokken zijn, een passende herbestemming te vinden. Daarom is het van wezenlijk belang wanneer kerkbeheerders in het kader van herbestemming van kerkgebouwen met het gemeentebestuur contact opnemen om te proberen gezamenlijk naar een passend hergebruik te zoeken.

Hij memoreerde de regiobijeenkomsten van de VBMK die druk bezocht worden. Het grondvlak heeft er behoefte aan wanneer het periodiek met organisaties als de VBMK van gedachten kan wisselen over de problematiek van gebouwen en monumenten. In de komende tijd worden twee pilots opgezet om het monumentale kerkgebouw duurzamer te maken, want er is veel meer mogelijk met ons religieus erfgoed dan we denken. Deze pilots worden georganiseerd door de FIM (Federatie Instandhouding Monumenten, sinds 2009 een koepelorganisatie waarbij regionale en landelijke instellingen die kerkelijke gebouwen beheren en exploiteren zijn aangesloten). In het onlangs bekend geworden regeerakkoord voor kabinet Rutte-Verhagen, blijkt dat ondanks veel bezuinigingen de monumentensector er niet slecht vanaf schijnt te komen. Aandacht wordt besteed aan herbestemming

van het religieus erfgoed. De VBMK gelooft in de toekomst van het religieus erfgoed en we gaan met veel enthousiaste onverdroten verder, aldus de heer Zonneville.

Energiebesparing

Na de ledenvergadering van de VBMK, waarbij de jaarstukken 2009 werden vastgesteld, kreeg de heer H. Schellen van de TU Eindhoven het woord, die een inleiding hield over duurzaam instandhouding van kerkgebouwen. Hij wees daarbij o.m. op het energieverbruik en de besparing die daarmee te bereiken is. Geconstateerd is dat bij het niet isoleren van een gebouw 40 pct. van de energie verloren gaat door het dak, 25 pct. door de ramen, 15 pct. door de wanden, 15 pct. door infiltratie en 5 pct. door de vloer. Een optimale isolatie is te bereiken door het isoleren van de buitenschil, aldus de heer Schellen die zijn inleiding met diverse beelden en berekeningen toelichtte.

In het kader van verwarming noemde hij een aantal typen verwarming waaronder de infrarood stralingsverwarming. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, die niet geheel onwelwillend tegenover nieuwe technieken staat, is hiermee bekend, maar zal het niet in alle gevallen wenselijk vinden dit

(2008) hebben onder meer geleid tot de publicatie *Geloof in de Toekomst! Strategisch plan voor het religieus erfgoed* (2008). Hierin wordt aangegeven dat de komende tien jaar veel kerkgebouwen hun religieuze functie verliezen, door fusies en sluitingen. Hierdoor komen er naar schatting tienduizenden objecten vrij. Die voorwerpen kunnen niet allemaal worden bewaard of herbestemd in een religieuze context. Om te zorgen dat er geen waardevol erfgoed verloren

gaat, is het belangrijk dat beoordeeld wordt wat de waarde van deze objecten is in religieus en cultuurhistorisch opzicht.

Daarvoor hebben Museum Catharijneconvent en de Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland het *Project Roerend Religieus Erfgoed* opgezet. Dit project is gestart op 1 juli 2010 en wordt ondersteund door het Ministerie van OC&W. Binnen het project wordt nauw samengewerkt met vertegenwoordigers van de

diverse kerkgenootschappen. Gezamenlijk worden twee handleidingen gemaakt: een Waarderingskader voor de actuele (religieuze) en historische waardering van voorwerpen en een Leidraad voor herbestemming van roerend religieus erfgoed. Binnen dit project valt ook deze enquête naar de fysieke staat en restauratiebehoefte van het roerend religieus erfgoed.

Meedoen aan de enquête?

Om mee te kunnen doen zijn een

systeem toe te passen, zo besloot de heer Schellen.

Historie monumentenzorg

Met het thema "Restaureren van kerkgebouwen in het algemeen en van de St. Joriskerk in het bijzonder" hield de heer G. van Hoogevest, eigenaar van Van Hoogevest Architecten te Amersfoort, die ook de leiding van de restauratie van de Sint Joriskerk heeft, gaf een historisch overzicht over het door de overheid gevoerde monumentenbeleid gedurende de afgelopen 150 jaar. In ongeveer 1860, toen er een sloopwoede aan de orde was, vroeg Victor de Stuers aandacht voor het behoud van historische bouw- en kunstwerken. Hij bewerkte destijds dat er een commissie van rijksadviseurs voor de monumenten werd ingesteld.

Ruim 100 jaar later, in 1961, werd de eerste monumentenwet van kracht, waardoor tot monument aangewezen gebouwen een beschermde status kregen, waarna vervolgens subsidieregelingen van kracht werden. Onder leiding van zijn vader, de heer T. van Hoogevest, zijn in die tijd veel restauraties van kerkgebouwen tot stand gekomen. Voorwaarden bij restauratie zijn o.m. een restauratieplan voor een constructief herstel van het betreffende monument en uit het oogpunt van architectonisch streekhistorie de sterke behoefte het gebouw weer terug te brengen in zijn oorspronkelijk staat zonder aanbouwsels e.d. Het behouden gaat voor het vernieuwen, vindt de heer Van Hoogevest.

Belangrijk is een beleid te ontwikkelen dat het kerkgebouw, direct na de restauratie in goede staat wordt

gehouden, want na de restauratie begint het onderhoud. Voorts wordt van een gebouw dat multifunctioneel wordt gebruikt verwacht dat het beschikt over goede voorzieningen, zoals toilet, pantry, garderobe, meubilair e.d.

Daarnaast is een gezonde exploitatie van groot belang. Nu kerkgebouwen nog intensiever voor nevengebruik worden ingezet, zal het interieur nog meer dan eerst het geval was, daarop afgestemd moeten worden. Er moeten creatieve oplossingen gezocht worden, waarbij naar een balans gezocht wordt van enerzijds de exploitatie en anderzijds wat het gebouw als monument aan kan,

Historie St. Joriskerk

Hierna gaf de heer Van Hoogevest een historische beschouwing over de St. Joriskerk, een parochiekerk die uit 1248 dateert en in 1534 uitgebreid werd tot een driebeukige hallenkerk. In 1579 kwam de kerk in handen van de protestanten en in 1845 werd het Naberorgel geplaatst. In de periode 1900-1969 was het interieur zodanig ingericht dat er sprake was van een 'kerk in een kerk'. Het orgel was voor het koor geplaatst, dat als afzonderlijke ruimte niet gebruikt werd. In de periode van 1969 tot heden zijn er geleidelijk aan wijzigingen in het interieur aangebracht, het orgel is verplaatst en het koor is geopend en als zodanig in gebruik gesteld.

Tenslotte gaf hij nog een korte uiteenzetting over de huidige restauratie die in 2009 begonnen is en in drie fasen wordt uitgevoerd. De eerste fase betrof het technisch herstel dat noodzakelijk was als gevolg van de bonte knaagkever die

in de kerk huis gehouden heeft, de tweede fase zijn de gewelven en de wanden die behandeld moeten worden en de derde en laatste fase is het geschikt maken van het interieur voor een veel breder gebruik. Zijn plan is om in één blok een voorziening te treffen voor toiletten, pantry en garderobe, zo besloot de heer Van Hoogevest zijn beschouwing over het restaureren van kerkgebouwen.

Krachtig geldwervingsbeleid

Hierna kreeg mevrouw A. van Goor-Oortgijsen het woord. Mevrouw Van Goor was van 1990 tot 2010 voorzitter van het college van kerkrentmeesters van de hervormde gemeente te Amersfoort. Vanaf de fusie per 1 januari 2010 van hervormden, gereformeerden en lutheranen in Amersfoort, is zij secretaris van de Stichting Vrienden van de Sint Joriskerk. Zij vertelde dat de protestantse gemeente Amersfoort over 9.000 (actieve) leden beschikt, met 10 kerkgebouwen, waaronder 2 rijksmonumenten en 1 gemeentelijk monument en dat de protestantse gemeente een sluitende 5-jarenbegroting heeft. Het geldwervingsbeleid is erg sterk. Dat was reden voor de Interkerkelijke Commissie Geldwerving deze gemeente in januari 2010 de Kerkbalans Award toe te kennen.

Mevrouw Van Goor memoreerde dat de VBMK voor haar de inspiratiebron is geweest in het kader van de exploitatie van monumentale kerkgebouwen. Dat gebeurde in Groningen in 2007 toen een wethouder, die geen enkele binding met een kerk heeft, zich op het standpunt stelde dat burgerlijke gemeen- ►

unieke inlogcode en wachtwoord benodigd, die bovenaan de papieren uitnodiging zijn afgedrukt. Hiervan zijn per brief meerdere sets gemaakt, zodat de enquête per kerkgebouw kan worden ingevuld door gemeentes die meerdere kerkgebouwen beheren.

De resultaten van dit onderzoek worden anoniem verwerkt. De uitnodigingen voor deelname aan de enquête worden, via de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk

Beheer, verzonden aan alle gemeenten die deel uitmaken van de Protestantse Kerk in Nederland. Op een aparte brief staan de inlogcodes en wachtwoorden. Deze gegevens zijn dus niet aan elkaar gekoppeld.

Tot 27 februari a.s. kan de enquête worden ingevuld via de website <http://www.blauw-survey.com/SKKN/>. Voor vragen over de enquête kunt u contact opnemen met de heer P.J. Halma, van onderzoeksbureau Blauw, via e-mailadres:

roerendreligieuserfgoed@blauw-survey.com.

Bedankje

Als dank voor het invullen van de enquête, biedt Museum Catharijnenconvent de geënquêteerden eenmalig gratis toegang tot het museum voor vier personen, tegen inlevering van de geprinte en ingevulde laatste pagina van de enquête. Deze gegevens kunnen en zullen niet gebruikt worden voor verwerking van de onderzoeksresultaten.

ten structureel kerkelijke gemeenten behoren bij te staan omdat de kerk beeldbepalend is voor de woon- en leefgemeenschap in eigen dorp of stad (swijk). Dat was ook een jaar later het geval toen in Den Haag de Handreiking religieus erfgoed beschikbaar werd gesteld. Hierin staan diverse mogelijkheden voor hergebruik van monumentale kerkgebouwen waar met name burgerlijke gemeenten een grote rol bij kunnen vervullen. Toen zij vervolgens deze Handreiking aan de betreffende wethouder van Amersfoort overhandigde en haar aandacht vroeg voor de wezenlijke bijdrage van de burgerlijke gemeente in het kader van de instandhouding van het religieus erfgoed, mocht zij vrij kort daarna een toezegging van € 100.000 van de gemeente Amersfoort noteren.

Provincie Utrecht laat het afweten!

Vervolgens gaf mevrouw Van Goor een overzicht van de huidige financiering van de St. Joriskerk waarmee € 1,5 miljoen gemoeid is. Uit de BROM-subsidie komt € 350.000 beschikbaar. De kerkelijke gemeente zet € 100.000 in; de burgerlijke gemeente en de Stichting Vrienden van de St. Joriskerk ook ieder € 100.000. Uit fondsen is € 500.000 beschikbaar. Het restant ad € 150.000 moet uit publieksactiviteiten komen. Die betrof een mailing van een ansichtkaart "Groeten uit Amersfoort" aan alle inwoners van Amersfoort. Het is een spookbeeld van de Hof (waaraan de St. Joriskerk is gelegen) in 2025. De Sint-Joriskerk heeft moeten plaats maken voor een fantasieloos kantoorpand. Werkelijk een rampscenario. Dat leidde tot erg veel reacties, waaronder spontaan twee grote giften.

Maar de provincie Utrecht geeft "niet thuis". Mevr. Van Goor die de motor van deze restauratieaanpak is en die met veel enthousiasme en overtuiging subsidiënten bereid weet te vinden, vindt bij de betreffende gedeputeerde een gesloten deur. Toen de Provincie Utrecht van minister Plasterk in 2009 € 2 miljoen gulden extra subsidie kreeg, werd dit bedrag in zijn geheel aan Kasteel Amerongen besteed. Toen zij vervolgens weer een gesprek met de Utrechtse gedeputeerde had en

Mevr. A. van Goor-Oortgijsen.

vroeg waarom de St. Joriskerk, die nog met een tekort van € 400.000 te kampen had, hieruit niets kreeg, deed de betreffende gedeputeerde haar de suggestie om een "oliebolnactie" op touw te zetten, om daarmee een gat van € 400.000 te dichten. Jammer van zo'n passieve opstelling van een overheidslichaam.

Multifunctioneel gebruik

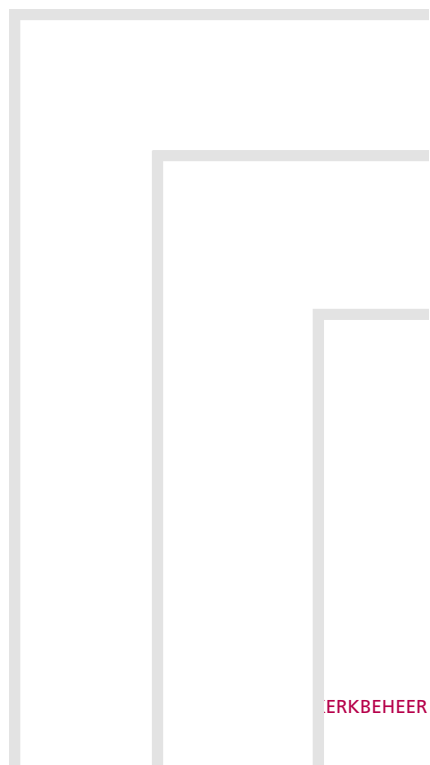
Voorts deelde mevrouw Van Goor mee dat er een Stuurgroep St. Joriskerk en Lutherse Kerk is opgericht die bezig is een beleid te ontwikkelen over de toekomstige exploitatie van deze twee rijksmonumenten. De sterke kanten zijn o.m. de beeldbepalende gebouwen, goede akoestiek en orgels, gunstige ligging in het centrum van het land en weinig concurrentie inzake concerten en congressen. Zwakke punten zijn dat de huidige faciliteiten ontoereikend zijn en dat er te weinig vrijwilligers en verhuurkrachten zijn. De aanbeveling die de Stuurgroep aan de kerkenraad van de protestantse gemeente van Amersfoort doet, is het instellen van een driemanschap dat tot taak heeft: aanpassen van de infrastructuur; aanstelling van een parttime verhuurder met extra vrijwilligers; vaststellen van een verhuurbeleid; en een dekkingsplan en een meerjarenbegroting voor de verhuur. Tenslotte noemde mevr. Van Goor de voorwaarden voor een succesvolle aanpak zoals met de St. Joriskerk het geval is geweest, namelijk goede relaties met de kerkelijke gemeente,

met de Stichting Vrienden van de Joriskerk, met de burgerlijke gemeente, de pers en: enthousiasme.

Nadat mevrouw S. Hovens, restauratiearchitect bij de afdeling monumentenzorg van de gemeente Amersfoort, nog een inleiding had gehouden over de betekenis van de St. Joriskerk voor de stad Amersfoort, sloot de heer Zonneville deze jaarthemadag van de VBMK.

Gerestaureerd orgel in Grijpskerk

Op 29 oktober 2010 is het gerestaureerde Van Dam/Van Oeckelen-orgel in de in protestantse kerk van Grijpskerk weer in gebruik genomen. Tijdens de restauratie van ruim een jaar is het bijzondere orgel teruggebracht naar de 19e-eeuwse situatie. In 1832 werd het orgel door Van Dam gebouwd. Na een kerkbrand in 1868 heeft Van Oeckelen het orgel opgeknapt en omgebouwd. "Het is bijzonder dat deze twee orgelbouwers aan één orgel hebben gewerkt. Van Dam kwam uit Leeuwarden en Van Oeckelen uit Groningen en dat zorgde voor rivaliteit in de orgelwereld." vindt orgeladviseur de heer Stef Tuinstra. Het orgel kan nu weer zo'n tachtig jaar mee, maar eens in de dertig jaar moet het orgel een grote beurt hebben, aldus een bericht in het Dagblad van het Noorden van 29 oktober 2010.

“Over grenzen heen kijken, nu het nog kan”

R.M. Belder

Plannen maken, begroten, in de toekomst kijken, het zijn allemaal zaken waarmee kerkrentmeesters te maken hebben. Dat kan voor een meerjaren onderhoudsplan gebouwen zijn, waarvoor b.v. het buitenschilderwerk van het kerkgebouw gepland is, of een onderhoudsplan dat beschikbaar moet zijn om voor instandhoudingssubsidie in aanmerking te komen ingevolge het BRIM (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten). Van kerkrentmeesters wordt verwacht dat zij met het oog op de toekomst, dus planmatig, bezig zijn in het belang van de gemeente die zij dienen.

Beleidsvisie

Maar naast onderhoudsplannen e.d. die voor het komende beleid van belang zijn, gaat het om de fundamentele vraag hoe onze kerkelijke gemeente er over 10 jaar uit ziet? In steeds meer gemeenten is er sprake van teruglopende ledentallen, afnemend kerkbezoek, vergrijzend ledenbestand, afnemende betrokkenheid bij de kerkelijke gemeente met als onvermijdelijk gevolg: teruglopende inkomsten.

In het oktobernummer van “Kerkbeheer” (zie pagina 341) is het ledental van de Protestantse Kerk in Nederland vermeld naar de situatie per 1 januari 2010. Volgens de SMRA-statistiek bedroeg dat 2.096.774, terwijl in 2000 het aantal leden van de toenmalige Nederlandse Hervormde Kerk en Gereformeerde Kerken in Nederland 2.639.271 bedroeg (exclusief het aantal leden van de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden). Een teruggang van 542.497 leden ofwel ruim 20 pct. ledenverlies in 10 jaar. Zou deze lijn zich doorzetten tot 2020, dan zou het ledental van de Protestantse kerk in Nederland in dat jaar op ongeveer 1.400.000

uitkomen, zo blijkt uit een publicatie in het Friesch Dagblad van 23 oktober 2008.

Maar hoe ziet het plaatselijke beeld eruit? Gemeenten die altijd een fulltime predikant in dienst hadden, worden kleiner en ingeval van een predikantsvacature zal er een afweging gemaakt moeten worden of er weer een fulltime predikant wordt beroepen dan wel dat volstaan moet worden met een parttime. En wanneer het nu nog mogelijk is een fulltimer te beroepen, zijn er dan over 4 of 5 jaar, wanneer de predikant nog aan die gemeente verbonden is, voldoende middelen om zijn traktement te betalen? Of wanneer het kerkgebouw gerenoveerd moet worden en de gemeente moet daarin een forse investering doen, wordt dit kerkgebouw over 5 of 10 jaar nog gebruikt?

Kleine gemeenten

Gemeenten worden over het algemeen kleiner, de opbrengst levend geld (vrijwillige bijdragen, collecten, giften) blijft stabiel of loopt geleidelijk terug en vacatures worden moeilijk vervuld, zodat ook de bestuurskracht afneemt. In 2005 is de Brede Studiecommissie Predikantsbezetting ingesteld om zich met name bezig te houden met de problematiek van de pastorale verzorging in kleine gemeenten. Vervolgens is de Commissie Veerman ingesteld die in 2008 een rapport uitbracht met als titel “De wissel voorbij: het spoor en de bielzen”. Daarin werd aandacht gevraagd voor o.m.:

- de problemen waarmee kleine gemeenten worstelen over de nieuwe traktementsregeling, waarvoor nu nog een overgangsregeling geldt tot 2017;
- het dalende ledental van circa 60.000 per jaar;
- het vervullen van vacatures in de

G. Oosterwijk.

- kerkenraad en in de colleges;
- de plaatselijke geldwerving die zich de laatste jaren minder gunstig ontwikkelt;
- de nota over het Religieus Erfgoed waarin wordt voorspeld dat er in 10 jaar tijd in de Rooms-Katholieke Kerk en de Protestantse Kerk in Nederland 1000 kerkgebouwen worden afgestoten;
- verschillende predikanten ervaren het als een probleem dat ze in een eenzame werkkring werkzaam zijn, hetgeen tot problemen kan leiden waarvan de gemeente en de predikant hinder ondervinden;

In het eindrapport van de Commissie Veerman dat als titel “De hand aan de ploeg” meekreeg, wordt een aantal voorstellen gedaan waarbij de classis een grotere rol krijgt toebedeeld in o.m. de voorziening van de pastorale verzorging in de gemeenten.

Vertaalslag naar de gemeenten

De synode heeft bepaalde onderdelen van dit rapport overgenomen en over andere onderwerpen wordt nog nader studie verricht. Het veranderingsproces “Werk in de wijngaard” is nog in volle gang. Centraal staat daarbij het aspect van samenwerking, zowel binnen de

gemeenten als tussen de gemeenten met het werken in teamverband van predikanten en kerkelijk werkers. Het hoofdbestuur van de VKB besloot in de loop van 2009 over dit thema een denkproces op gang te brengen, in verband waarmee in maart 2010 door de VKB een symposium werd georganiseerd met als titel "Kansen voor Kerken!". In "Kerkbeheer" van vorig jaar zijn daarover artikelen verschenen en onder dezelfde titel is een brochure verschenen die colleges van kerkrentmeesters in 2010 hebben ontvangen.

Maar nu terug naar de gemeente, waar het hart van de Kerk klopt. Hoe ziet de toekomst van uw gemeente eruit en hoe gaat u daarmee om? Is er sprake van groei of, zoals in veel gemeenten, van krimp. Deze problematiek is in het afgelopen najaar tijdens regiobijeenkomsten in de afdelingen Groningen en Zuid-Holland van de VKB aan de orde geweest. Hieronder volgt een samenvatting van hetgeen de heer G. Oosterwijk, gemeenteadviseur kerkbeheer, tijdens de regiobijeenkomst in Papendrecht voor de afdeling Zuid-Holland vertelde. Centraal stond daarbij de toekomst van de gemeente.

De bekende onderwerpen als teruglopende ledentallen, afnemend kerkbezoek, vergrijzing en vervulling van vacatures kwamen daarbij aan de orde. Ook diverse gemeenten in Zuid-Holland worden daarmee nu geconfronteerd. Alleen de opbrengst levend geld in deze gemeenten (er waren bijna 60 kerkrentmeesters aanwezig) gaf nog een soms geringe stijging aan.

Situatie in Zuid-Holland

De heer Oosterwijk stond stil bij de ontwikkeling van de ledentallen, de leeftijdsopbouw en, in het kader van de plaatselijke geldwerving, het geefgedrag. In het kader van het gebouwenbeleid merkte hij op dat het van belang is dat kerkrentmeesters, maar in feite de kerkenraden, zich afvragen hoe de eigen gemeente er over 10 jaar uit ziet. Wat vraagt dat aan pastorale verzorging en welke gebouwen zijn daarvoor nodig. Wanneer men constateert, zoals dat nu in veel regio's in ons

De zaal luistert nauwlettend.

land gebeurt, dat er sprake is van toenemende krimp, ga dan met andere gemeenten in gesprek die wellicht met dezelfde problemen te

kampen hebben. Ga met elkaar in gesprek en probeer met elkaar op een bepaalde manier samen te werken.

Hij presenteerde daarbij cijfers uit Zuid-Holland over de procentuele verdeling van inkomsten en uitgaven. Gemiddeld bestaan de inkomsten in de Zuidhollandse kerkelijke gemeenten uit:

— Levend geld (Vrijwillige bijdragen, collecten en giften)	78 pct.
— Opbrengst gebouwen (verhuur, exploitatie e.d.)	11 pct.
— Subsidies	4 pct.
— Overige inkomsten	7 pct.
De uitgaven zijn:	
— Pastoraat	50 pct.
— Gebouwen	22 pct.
— Personeel	13 pct.
— Overige uitgaven	15 pct.

Ook gaf hij een overzicht van de exploitatiesaldi waarbij hij constateerde dat het aantal gemeenten dat met een tekort wordt geconstateerd, geleidelijk aan groter wordt.

Gezamenlijke aanpak en zoeken naar oplossingen

Hij adviseerde kerkrentmeesters de ontwikkeling in de gemeenten met de kerkenraad te bespreken, niet alleen maar een begroting en rekening aan de orde stellen, waarbij het vaststellen hiervan in de kerkenraad een hamerstuk is. Neen, nadrukkelijk de aandacht van de kerkenraad voor deze zaken vragen en gemeentelieden tijdens gemeentevondens hiermee confronteren en gezamenlijk zoeken naar oplossin-

gen. De toekomst van de gemeente is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van kerkenraad, de colleges van diakenen en kerkrentmeesters en de gemeentelieden. De kerkorde biedt nu al verschillende mogelijkheden zoals combinaties van gemeenten, de verenigingen van gemeenten en de vorming van streekgemeente die in andere regio's van het land voorkomt. Bij samenwerking is men huiverig de eigen identiteit te verliezen. Om die eigen identiteit, die voor die bewuste gemeente van groot belang is, te behouden is het belangrijk samenwerking te zoeken met die gemeenten die het dichtst liggen bij de eigen identiteit. Wanneer ook de financiën een rol

gaan spelen, is het nodig dat er meer inkomsten worden gegeneerd, waarbij aandacht wordt besteed aan de actie Kerkbalans (Nieuwe Stijl). Van belang is ook dat de gemeente gebruik maakt van bestaande subsidiemogelijkheden. De heer Oosterwijk constateert dat b.v. het BRIM bij sommige colleges van kerkrentmeesters nog onbekend terrein is. Verder is het van belang om aandacht te besteden aan het legatenbeleid waarbij bewust aan vermogensvorming wordt gedaan. De opbrengsten uit het vermogen kunnen dan worden aangewend om daarmee teruglopende inkomsten uit levend geld te kunnen compenseren.

Stellingen

Een zaak van levensbelang is dat er tussen kerkenraad, inclusief de colleges van kerkrentmeesters en diakenen, en de gemeenteleden duidelijk wordt gecommuniceerd. Bespreek met hen de verwachtingen voor de komende jaren en ga op basis daarvan beleid maken. Tenslotte gaf de heer Oosterwijk de volgende stellingen ter overdenking aan de aanwezigen mee:

- Het niet beschikken over voldoende ambtsdragers is een bedreiging voor het voortbestaan van de gemeente.
- Afnemend kerkbezoek is niet stimulerend voor buitenstaanders om kerkdiensten te bezoeken en vormt daardoor een bedreiging voor het voortbestaan van de gemeente.
- Kerkgebouwen vervullen een belangrijke rol in het gemeente zijn, maar mogen nooit een doel op zich worden waardoor de eigenlijke taak van de gemeente in het gedrang komt.
- Teruglopende inkomsten noodzaken de gemeente het uitgavenpatroon aan te passen zodat er evenwicht blijft bestaan.

Er is dus zeker toekomst voor een gemeente, mits men tijdig de noodzaak er van inziet om samenwerking met andere gemeenten te zoeken. Durf over grenzen heen te zien nu het nog kan, zo besloot de heer Oosterwijk.

De voorzitter van de afdeling, de heer W.J. van Biezen, bedankte de

heer Oosterwijk voor deze uiteenzetting. Hierna kreeg de secretaris van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG) van Zuid-Holland, de heer P.J. van Bennekom, gelegenheid de diensten van de SBKG onder de aandacht van de aanwezigen te brengen.

Nadat de aanwezigen gebruik hadden gemaakt van de mogelijkheid tot het stellen van vragen aan de heer Oosterwijk en nadat de voorzitter erop had gewezen dat de jaarvergadering van de afdeling Zuid-Holland op 29 maart 2011 en het VKB-Congres op 9 april 2011 zal plaats vinden, werd de bijeenkomst besloten met een gezamenlijk gesproken "Onze Vader".

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Momenteel zijn er in totaal 5 orgels ingeschreven. Het betreft een éénklaviers positief gebouwd in 1970 door Pels en van Leeuwen met 4 stemmen en aangehangen pedaal, een éénklaviers positief met vrij pedaal van de fa. Van den Berg en Wendt (7 stemmen), een éénklaviers positief van D.A. Flentrop (6 stemmen, pedaal aangehangen), een tweeklaviers orgel met vrij pedaal van Verschuere Orgelbouw (9 stemmen) en een 2 klaviers pneumatisch orgel met vrij pedaal van J. de Koff (17 stemmen).

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:

Centraal Bureau VKB
Tel. (078) 639 36 63,
E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl
of raadpleeg het actuele aanbod op onze website: www.kerkrentmeester.nl

Voorlichtingsboekje "Ruimte"

Leverbaar is het boekje "Ruimte" dat voor verschillende doeleinden geschikt is. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hun informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz. Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten. Tenslotte kan dit boekje op gemeenteveningen gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente. "Ruimte" is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijzen zijn als volgt:

- tot 25 ex. €0,70 per ex;
- 26-50 ex. €0,65 per ex; en
- vanaf 51 ex. €0,60 per ex.

Deze prijzen zijn exclusief verzendkosten en BTW. Bestellingen kunnen gericht worden aan: Centraal Bureau van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer, Postbus 176, 3300 AD Dordrecht, tel. 078 - 63 93 664 of per e-mail: j.zwep@kerkrentmeester.nl.

Hoe laat de gemeente de jaarrekeningcontrole uitvoeren? (slot)

Drs. T. van der Heiden RA

In een vorig nummer van "Kerkbeheer" werd deel 1 van twee artikelen over dit onderwerp opgenomen. Daarin is mede op grond van een vragenronde bij 15 gemeenten ingegaan op de diversiteit die er is in het laten controleren of beoordelen van de jaarrekening.

Onze kerkorde biedt hierbij twee keuzemogelijkheden. Keuze 1 is of de kerkenraad een certificerende (externe) accountant benoemt of twee andere onafhankelijke deskundigen (een controlecommissie). In het vorige artikel is deze eerste keuze uitgediept, waarbij ik constateerde dat controlecommissies nog onvoldoende gebruik maken van de door de Protestantse Kerk in Nederland aangereikte controleverklaring. Dat levert ongewenste onduidelijkheid op over wat wel of niet is gecontroleerd. Het is verder van belang dat het college van kerkrentmeesters en de (algemene) kerkenraad de voor- en nadelen van de controlecommissie zorgvuldig afwegen en een duidelijke benoemingsopdracht zouden moeten geven. Indien gekozen wordt voor het geven van een opdracht aan een externe accountant, komt keuze 2 in beeld. De accountant kan namelijk twee varianten aanbieden: de controleverklaring of de beoordelingsverklaring.

Keuze 2: een accountantsverklaring van getrouwheid of een beoordelingsverklaring?

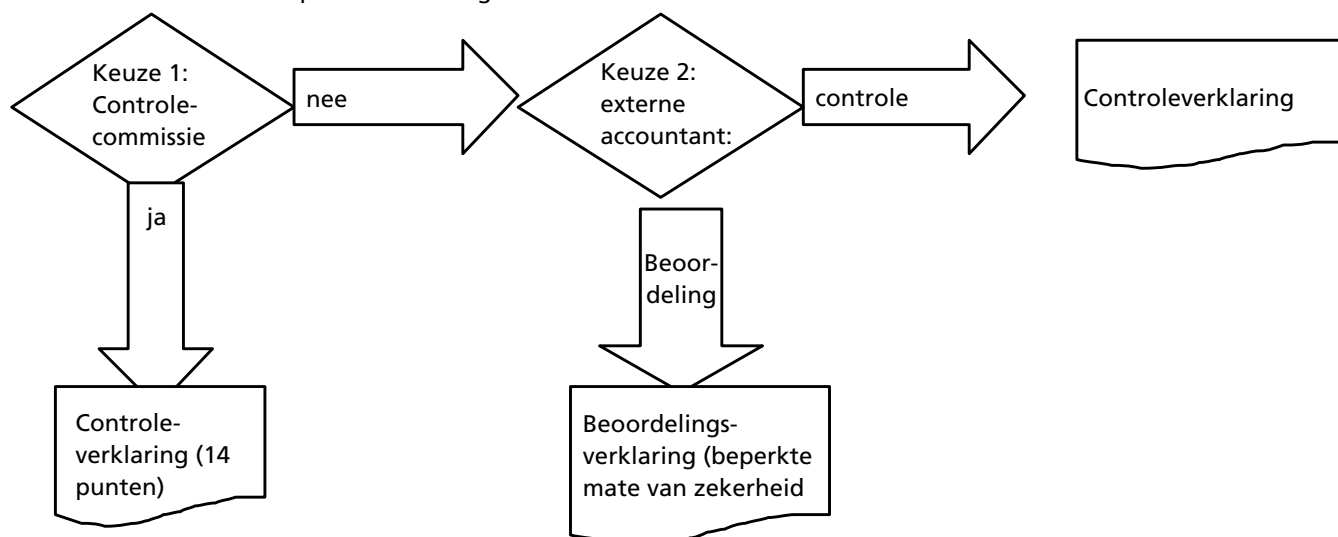
Het onderscheidende van de beoordelingsopdracht is vooral de verminderde diepgang van de accountantswerkzaamheden. Dit is ook expliciet in de alinea van de

werkzaamheden in de beoordelingsverklaring verwoord (zie kader 2). De accountantswerkzaamheden bestaan bij de beoordelingsopdracht voornamelijk uit het inwinnen van inlichtingen en het uitvoeren van cijferanalyses op de in de jaarrekening opgenomen financiële gegevens. Daarmee kan slechts een zogeheten beperkte mate van zekerheid worden gegeven door de accountant.

Voor de "reguliere" accountantsverklaring (sinds kort: controleverklaring genoemd) moet de accountant meer (gegevensgerichte) controles uitvoeren. Ook zijn de eisen aan de administratieve organisatie hoger. De accountant zal in deze situatie niet alleen vragen stellen over de organisatie van de collecteopbrengsten en het betalingsverkeer, maar hij zal daarbij ook het benodigde aantal deelwaarnemingen doen om vast te stellen dat de procedures (bijvoorbeeld het gebruiken en ondertekenen van telformulieren en het inhoudelijk accorderen van inkoopfacturen voorafgaand aan de betaling) naar behoren functioneren. Met deze controlehandelingen bereikt de accountant een redelijke mate van zekerheid. (Het voert te ver om dit in dit artikel nog verder uit te werken, maar het woord redelijk heeft te maken met de voorzichtige bewoordingen die een accountant kiest. Een hogere mate van zekerheid kan door een accountant niet worden gegeven.)

Verder speelt een rol dat aan de dossiervorming van controleopdrachten door de beroepsorganisaties van de accountantskantoren hogere eisen worden gesteld dan aan beoordelingsopdrachten. Mijn ervaring leert dat controleopdrachten bij kerkelijke gemeenten gemiddeld tussen de 60 en 100 procent meer werkzaamheden

Schematisch ziet het keuzeproces er als volgt uit.

opleveren dan de beoordelingsopdrachten. Een beoordelingsopdracht kan (vanuit eigen ervaringen) door een externe accountant vanaf circa € 1.600 ex BTW worden uitgevoerd. De accountantsdeclaratie zal hoger zijn, naarmate de omvang van de gemeente groter is en er knelpunten zijn in de aanlevering van documenten die

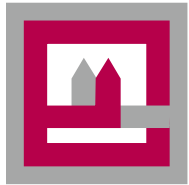
de accountant nodig heeft voor zijn beoordelingsopdracht.

Samenstellingsverklaring?

Van het RCBB vernam ik dat in toenemende mate "samenstellingsverklaringen" van externe accountants- ►

Kader 2 Tekst (gedeeltelijk) van de beoordelingsverklaring	Idem van Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
<p>Opdracht Wij hebben de jaarrekening 2009 van de protestantse gemeente X beoordeeld. De jaarrekening is opgemaakt onder verantwoordelijkheid van het college van kerkrentmeesters. Het is onze verantwoordelijkheid een beoordelingsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.</p> <p>Werkzaamheden Wij hebben onze beoordeling verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standard 2400 "Opdrachten tot het beoordelen van financiële overzichten". De in dit kader uitgevoerde werkzaamheden bestonden in hoofdzaak uit het inwinnen van inlichtingen bij functionarissen van uw instelling en het uitvoeren van cijferanalyses met betrekking tot de financiële gegevens. Door de aard en de omvang van onze werkzaamheden kunnen deze slechts resulteren in een beperkte mate van zekerheid omtrent de getrouwheid van de jaarrekening. Deze mate van zekerheid is lager dan die welke aan een accountantsverklaring kan worden ontleend.</p> <p>Conclusie Op grond van onze beoordeling is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de jaarrekening niet in alle van materieel belang zijnde aspecten is opgemaakt in overeenstemming met de door het college van kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet in de toelichting van de jaarrekening.</p>	<p>Opdracht Wij hebben de jaarrekening 2010 van de Protestantse Gemeente X gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2010 en de staat van baten en lasten over 2010 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen. De jaarrekening is opgemaakt onder verantwoordelijkheid van het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente X. Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle.</p> <p>Werkzaamheden Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materiaal belang bevat. Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden te verkrijgen van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwde beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Protestantse Gemeente X. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de oor het College van Kerkrentmeesters gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.</p> <p>Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.</p> <p>Oordeel Naar ons oordeel is de jaarrekening 2010 van de Protestantse Gemeente X in alle van materieel belang zijnde aspecten, opgemaakt in overeenstemming met de door het College van Kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet in de toelichting van de jaarrekening.</p>

VKB Congres op 9 april 2011 te Ede

De algemene vergadering van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer zal worden

gehouden op zaterdag 9 april 2011 in "De Reehorst" te Ede. Deze bijeenkomst zal in de vorm van een congres worden gehouden. De bijeenkomst begint om 09.45 uur en eindigt om 15.30 uur.

Begin maart a.s. gaat de uitnodiging om deze algemene vergadering te bezoeken de deur uit, maar colleges van kerkrentmeesters doen er verstandig nu reeds 9 april 2011 te noteren.

Verkiezing hoofdbestuursleden

Periodiek aftredend en herkiesbaar zijn de heren W.J.J. Boot, A. Geertse, mr. J.G.H. Krajenbrink, J.C. Riemersma, W.G. Roseboom en prof. Ir. M.J.L. Tiernego. De aftredenden zijn herbenoembaar. Periodiek aftredend

en niet herbenoembaar is de heer T. Dam. Omdat de heer Dam destijds door het afdelingsbestuur is voorgedragen, is het afdelingsbestuur van Groningen gevraagd hiervoor een voordracht te doen.

Voorstellen

Door het hoofdbestuur zal de contributie 2011 als agendapunt worden opgevoerd. Nadere bijzonderheden hierover volgen in "Kerkbeheer" van maart a.s.

De gewone leden en de provinciale afdelingen, die voorstellen hebben te doen voor deze algemene vergadering, worden ingevolge artikel 9 van het huishoudelijk reglement van de Vereniging, uitgenodigd deze *vóór 1 maart 2011* in te zenden aan het Centraal Bureau van de VKB, postbus 176, 3300 AD Dordrecht, e-mail: info@kerkrentmeester.nl

Orgel Wijnaldum weer als nieuw

Op 19 november 2010 vond de offici-

ele overdracht plaats van het nieuwe orgel in de protestantse gemeente Wijnaldum. Het fraaie orgel heeft een bewogen geschiedenis. Het vakwerk van maar liefst drie orgelmakers is in dit instrument verenigd. De historie van het huidige twee klaviersorgel met veertien registers van de Andreaskerk gaat terug tot 1720.

In 1931 werd de middeleeuwse kerk van Wijnaldum rigoureus verbouwd. Hij werd zelfs geheel afgebroken en in oude stijl opnieuw gebouwd. Ook het orgel moest geheel worden gedemonteerd. Door de tijd heen is het oude materiaal in het instrument vrijwel geheel ongeschonden bewaard gebleven, maar het was wel door de tand des tijds beschadigd geraakt. Met behulp van subsidie volgens de restauratieachterstand regeling (artikel 43 Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten), de provincie Friesland en bijdragen van de kerkelijke gemeente, kon het orgel volledig worden gerestaureerd. De kosten zijn begroot op € 172.000.

kantoren in de ingediende jaarstukken worden aangetroffen. Dat is strijdig met de bepalingen in de kerkorde. De samenstellingsverklaring geeft immers geen enkele controlezekerheid. Wanneer het RCBB een samenstellingsverklaring aantreft, zal er nog een controlecommissie (of een certificerende accountant) bij ingeschakeld moeten worden om de volgens de kerkorde gevraagde controlezekerheid te verkrijgen.

Samenvattend: aanbevelingen voor het college

In het maken van de 2 keuzes voor de jaarlijkse controle adviseer ik het college van kerkrentmeesters om de argumenten expliciet te verwoorden en in overleg met de (algemene) kerkenraad een afgewogen besluit te nemen en een duidelijke onderzoeksopdracht te formuleren. Dit geldt zowel bij het aanstellen van een externe accountant als bij het benoemen van een controlecommissie.

Wanneer de gemeente ervoor kiest om een extern accountantskantoor (vanwege de kennis van de sector, adviesmogelijkheden e.d.) in te schakelen voor de jaarlijkse controle, adviseer ik een bewuste keuze (door de kerkenraad) te laten maken tussen de beoordelingsopdracht en de controleopdracht. Hierbij past het ook om inzicht te geven in de kosten van beide accountantsuitingen.

Als de keuze voor de controlecommissie gemaakt wordt, adviseer ik om de (algemene) kerkenraad een controlecommissie te benoemen van (minimaal) twee onafhankelijke deskundigen in de gemeente met bij voorkeur een jaarlijks wisselend extern lid (vanwege de "frisse" blik). Wanneer de controlecommissie over de bevindingen rapporteert, adviseer ik om de controleverklaring volgens de Handleiding van de Protestantse Kerk in Nederland

expliciet te laten invullen en in de jaarrekening ook een profiel op te nemen van de leden. Op deze wijze is het voor alle betrokkenen helder welke onderwerpen door de controlecommissie zijn onderzocht.

Aanbevelingen aan de PKN en de RCBB's

In het kiezen van de vorm van controle hoort het omvangcriterium een plaats te krijgen in de kerkorde of een uitvoeringsbesluit daarvan.

Aan de inhoud en het gebruik van de controleverklaring (met de 14 punten) zou meer bekendheid moeten worden gegeven.

Aan de controleverklaring zou een profiel verbonden moeten worden met een omschrijving van de competenties van de leden van de controlecommissie (beroep, ervaringen met controlecommissies, nevenfuncties). (Nieuwe) leden van de controlecommissie moeten in staat worden gesteld een cursus te volgen in de Handleiding Controle.

De heer Van der Heiden is lid van de financiële commissie van de hervormde gemeente Bergschenhoek en is werkzaam bij Verstegen Accountants en Adviseurs te Dordrecht

Komt U bij ons kijken of komen wij naar U toe?
Op www.KANTINEMEUBILERING.nl
staan modellen- kleuren-prijzen van stoelen - tafels en kapstok.
Tel. 0183-505085

Draaginsignes bij jubilea

Pieter Haverkamp, Steenderen en Bronkhorst, 40 jaar organist

Jan de Jong, Tjalleberd-de Knipe, 40 jaar organist

Peter Slotman, Usselo, 40 jaar organist

P. Slotman, Usselo.

Rutger Johannes van der Brugge, Zaandam, 40 jaar dirigent advent-cantorij

R.J. van der Brugge, Zaandam.

ZILVER
toegekend aan

Gerard Mollema, Beetgum, 25 jaar organist

G. Mollema, Beetgum.

Gertrudus Cornelis Dirk van Ettehoven, Bennebroek, 32 jaar kerkrentmeester

G.C.D. van Ettehoven, Bennebroek.

GOUD MET BRILJANT
toegekend aan

Jos Kranendonk-Baan, Arkel, 60 jaar kerkmusicus

Hermina Johanna Egging geb. Weenk, Diepenheim, 50 jaar beheerder kerkelijk gebouw "de Molenaarshof"

H.J. Egging-Weenk, Diepenheim.

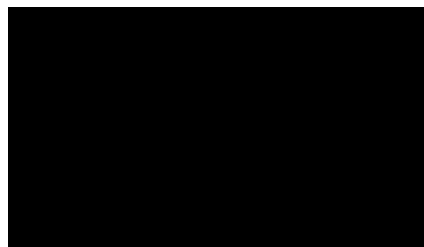
Dirk Groot, Eindhoven, 50 jaar organist

D. Groot, Eindhoven.

GOUD
toegekend aan

Klaas Westerhuis, Beetgum, 40 jaar organist

K. Westerhuis, Beetgum.

Popke Vellinga, Bolsward, 40 jaar organist

P. Vellinga, Bolsward.

Gerrit Andries Brouwer, Gendringen-Bontebrug, 40 jaar organist

Gretha Jeannette Zijlstra-Theisens, Koudekerk aan den Rijn, 40 jaar organist

G.J. Zijlstra-Theisens, Koudekerk aan den Rijn.

Bert de Pater, Haastrecht, 40 jaar organist

Geertruida Gerritdina Vroomans-Favier, Leiden, 40 jaar koster en hulpkoster

G.G. Vroomans-Favier, Leiden.

Willem de Rooij, Smilde, 40 jaar organist

W. de Rooij, Smilde.

Christiaan Johannes Udink, Ede, 25 jaar beheerder

Henri Wooldrik, Helmond, 25 jaar kerkrentmeester

Hendrik Kamminga, Niekerk-
Oldekerk en Faan, 31 jaar organist

Gerrit Wilhelmina Eppink-Driessen,
Steenderen en Bronkhorst, 25 jaar
koster

Johan Berend Eppink, Steenderen en
Bronkhorst, 25 jaar koster

LEGPLAQUETTE toegekend aan

Meint Boorsma, Bolsward, 23 jaar
koster

M. Boorsma, Bolsward.

Adriaan Jacobus Adriaanz. Rebel,
Oosterhesselen, 15 jaar koster

A.J.A. Rebel, Oosterhesselen.

Criteria voor toekenning draaginsignes e.d.

Degenen die werkzaam zijn in de beheerssector van de gemeente waarvoor het college van kerkrentmeesters als zodanig een taak is toebedeeld, komen in aanmerking voor een draaginsigne of legplaquette met oorkonde. De criteria hiervoor zijn:

- legplaquette bij minimaal 15 functie jaren;
- zilveren draaginsigne bij minimaal 25 functie jaren;
- gouden draaginsigne bij minimaal 40 functie jaren; en

Kalender voor de kerkrentmeester

Januari:

- Aandacht voor wijzigingen op het terrein van de belastingen, sociale verzekeringswetten en pensioenpremies.
- De verzekeringsportefeuille nagaan (zie checklist in brochure "Kerkelijke gemeente en beleidscyclus").
- De actie Kerkbalans 2011 te houden van 16 t/m 30 januari 2011.
- Evaluatie risico-inventarisatie waarover elke kerkelijke gemeente dient te beschikken.
- Betalen aandeel centrale kas.

Februari:

- Registratie toezeggingen Kerkbalans 2011
- Inventarisatie van de opmerkingen van de Kerkbalanslopers en deze, indien dit noodzakelijk mocht zijn (b.v. opmerkingen van pastorale aard), doorgeven aan de overige leden van de kerkenraad.
- Mededelingen in het kerkblad over de voorlopige resultaten van de actie Kerkbalans.
- Bespreking van deze resultaten in het college van kerkrentmeester.
- Betalen aandeel centrale kas.
- Betalen kwartaalnota aan pensioenfondsen.
- Rappelleren van gemeentelieden die hun toezegging voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.

- gouden draaginsigne met diamantje bij minimaal 50 functie jaren.

Wanneer hieraan niet voldaan kan worden, dan kan men de z.g. vrijwilligersspeld bij de VKB bestellen die beschikbaar is voor alle kerkelijke vrijwilligers, zowel plaatselijk, regionaal als landelijk. Nadere informatie kan verkregen worden bij mevr. R. Kersten, tel. 078 – 63 93 664, e-mail r.kersten@kerkrentmeester.nl of bij mevr. J. Zwep, tel. 078 – 63 93 665, e-mail: j.zwep@kerkrentmeester.nl

Iedere gemeente een eigen e-mailadres

De VKB doet er alles aan te doen om de adressenbestanden zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk te houden. Dat is erg afhankelijk van het tijdig ontvangen van mutaties van de colleges van kerkrentmeesters. Hoewel er kosten aan verbonden zijn, is het misschien aan te bevelen een postbus te nemen. De postbus staat op naam van de gemeente en wanneer kerkrentmeesters uit het college van kerkrentmeesters treden, kan ingeval er een postbus is, het correspondentie-adres ongewijzigd blijven.

Hetzelfde geldt voor e-mailadressen. Vaak hebben kerkrentmeesters hun privé e-mailadres als contact e-mailadres van de gemeente opgegeven. Het is veel praktischer om een speciaal e-mailadres van de gemeente te openen. Dat is vrijwel altijd kosteloos en biedt het voordeel dat het aan de gemeente verbonden blijft, b.v. info@pkn-kerkhuizen.nl.

Grote kerk Epe gerestaureerd

De restauratie van de Grote kerk van Epe is voltooid. Voor de restauratie van het dak van de historische kerk was een bedrag van € 495.000 nodig. Daarvan moest de hervormde gemeente zelf € 95.000 bijeen brengen. Onder meer door de verkoop van gesigneerde leien en oude leien is er veel geld ingezameld. De Grote kerk dateert uit de middeleeuwen. De oudste gedeelten van de toren stammen uit de twaalfde eeuw, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 23 november 2010.

Dialog Church Sound

exclusieve kerkgeluidstechniek

“Kom over en help ons...”

Meermaals is een koster die het niet meer ziet zitten met zijn kerkgeluidsinstallatie de aanleiding om met Dialog Church Sound te bellen. Zo belde de predikant van de Ger. Gem. te Gouda om vrijblijvende informatie in te winnen om een oplossing te vinden voor de slechte verstaanbaarheid in zijn kerk. Inmiddels, een jaar later, kan elke spreker zich prima verstaanbaar maken door de toepassing van de juiste middelen en de expertise van onze medewerkers.

“In elke kerk?”

Jawel, elke kerk kan met een Cantor® Kerkgeluid systeem de problemen met verstaanbaarheid achter zich laten. Of het nu gaat om een recent gebouwde kerk of bijvoorbeeld een monumentale kerk zoals de St. Jan te Gouda... een op maat ontworpen Cantor® kerkgeluidstelsysteem biedt altijd uitkomst!

Wij helpen u graag!

Een degelijk Cantor® kerkgeluidstelsysteem kan alleen worden ontworpen nadat wij uw kerk hebben bezocht. De beoordeling van de kerkakoestiek en inpassing van uw pakket van eisen nemen wij zeer serieus. Bel ons voor een vrijblijvend advies. Ook een demonstratie in uw kerk behoort tot de mogelijkheden.

Onze 1736 referenties spreken voor zich!

DIALOG CHURCH SOUND ~ KERKGELUIDSTECHNIEK

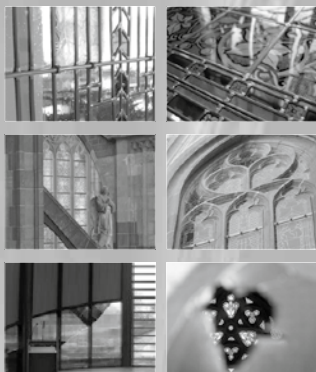
Bedenker, fabrikant, leverancier en installateur van

***Cantor®* kerkgeluidssystemen**

☎ 040 2420840   ✉ info@cantorsound.nl   🌐 www.cantorsound.nl

Uw glas-in-lood, onze zorg !

- Glas-in-lood restauratie
- Nieuw glas-in-lood
- Gebrandschilderd glas-in-lood
- Glasappliqué
- Gezandstraald glas
- Glasfusing
- Grafmonumenten
- Gast-atelier voor kunstenaars

bv GlasbewerkingsBedrijf Brabant "GBB"

Kapitein Hatterasstraat 10
5015 BB Tilburg
Tel: 013-5325110
Fax: 013-5427305
Mail: info@gbb.nl
Web: www.gbb.nl

Van der Wal Glas in Lood bv
Het Hoge 5, 7251 XT Vorden
Tel: 0575-555742 Fax: 0575-555679
Van Oldenbarneveldtstraat 83
6828 ZN Arnhem Tel: 026-3706731

Mail: info@vanderwal-glasinlood.nl
Web: www.vanderwal-glasinlood.nl

fabriek van
ELEKTR. LUIDMOTOREN
TORENUURWERKEN
(synchroon- of met
radiografische besturing)
VERLICHTE WIJZERPLATEN
OOK IN LED UITVOERING
RESTAURATIES

"DE KLOK"

5735 GP AARLE-RIXTEL
KAPEL-LAAN 1 TELEFOON (0492) 38 12 02

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
ONDERHOUD

Platinalaan 10
5234 GH 's-Hertogenbosch
Tel 073 641 29 51
Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

- restauratie-, nieuwbouw- en uitbreidingsplannen
- instandhoudingsplannen
- advisering inzake subsidie

Voor het instandhouden van uw kerkgebouw met de status van rijksmonument biedt de rijksoverheid een subsidie in het kader van de Brim-regeling. Subsidie tot een maximum van € 650.000 is mogelijk op basis van een investering van € 1.000.000 aan subsidiabele kosten. De subsidie wordt bepaald op basis van een goedgekeurd meerjaren onderhoudsplan met een looptijd van 6 jaar.

Voor verschillende categorieën rijksmonumenten heeft De Steunbeer BV inmiddels meer dan 250 van deze plannen opgesteld.

Naast het opstellen van het plan en het aanvragen van de subsidie begeleidt De Steunbeer BV desgewenst ook de uitvoering van de werkzaamheden van aanbesteding tot en met oplevering.

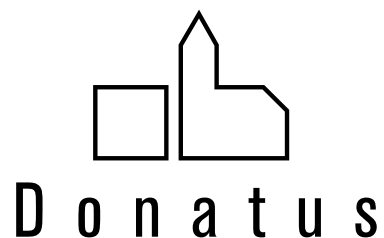
De Steunbeer BV
(restauratie) architecten

Havenpark 13-15 4301 JG Zierikzee
T 0111 - 450 930
steunbeer@monumentenweb.nl
www.steunbeer.com

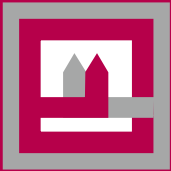

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winstoogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNISINSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al bijna 6000 verzekeringen voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERVING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans (Nieuwe Stijl), eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven
- **ONDERSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes, legplaquettes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk
Beheer in de PKN
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht.
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Website: www.kerkrentmeester.nl

